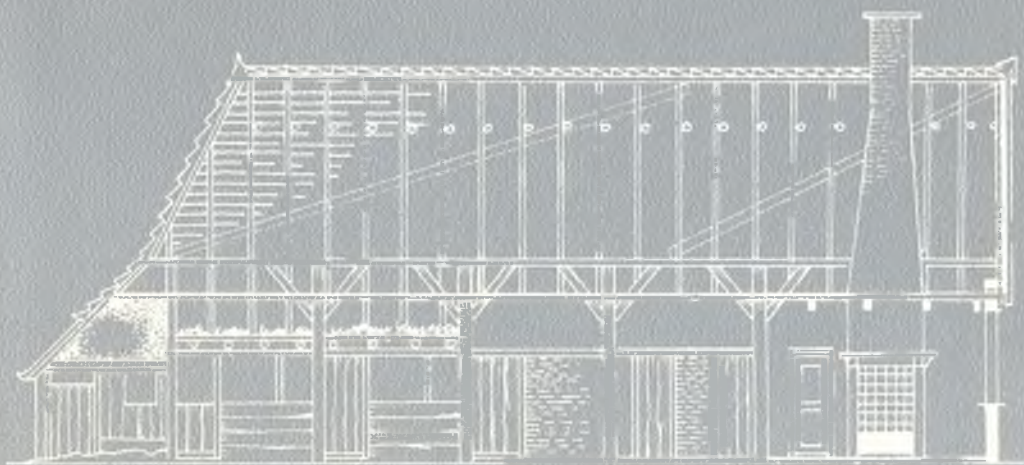

WOORDENBOEK VAN HET VRIEZENVEENS

deel I

Dr. H. ENTJES

WOORDENBOEK
VAN
HET
VRIEZENVEENS

deel I

Dr. H. ENTJES

SASLAND - 1969 - GRONINGEN

1. ONTSTAAN

Dit woordenboek van het Vriezenveens heeft een lange en nogal ingewikkelde ontstaansgeschiedenis. Dat realiseert men zich uiteraard pas goed, als het werk gedaan is: op het ogenblik, dat de samensteller zich voor het feit geplaatst ziet zijn materiaalverzameling te moeten afsluiten. De voorbereidingen voor de definitieve uitgave dwingen er als het ware toe alles nog eens na te gaan en terug te denken.

De uit een bekende Vriezenveense familie geboren arts L. Jonker, 1866-1940, had een grote en actieve belangstelling voor de geschiedenis en de taal van Vriezenveen. Om daar een voorbeeld van te geven: hij verzamelde alle gegevens betreffende de geschiedenis van het dorp en zijn bewoners, die hij in het Rijksarchief te Zwolle en in andere archieven vinden kon. Hij legde van die belangstelling ook getuigenis af in een aantal artikelen en studies. Zo schreef hij in het verzamelwerk Overijssel, 1931 de bijdrage »Vriezenveen«, een beknopte dorpsgeschiedenis. In de Verslagen en Mededelingen Overijsselsch Regt en Geschiedenis, 1920, publiceerde hij »Een Vriezenveensch koopman op jacht met de keizerin van Rusland«, een hoofdstukje uit de geschiedenis van de betrekkingen van Vriezenveen met het Rusland van voor de Russische revolutie. Een jaar later wees hij op enige overeenkomsten in taalgebruik tussen Vriezenveen en Staphorst - Rouveen, eveneens in diezelfde Verslagen en Mededelingen, 1921, »Staphorst, Rouveen en Vriezenveen«.

Van zijn belangstelling voor de taal van Vriezenveen gaf hij blijk door het aanleggen van een uitvoerige woordenlijst van het Vriezenveens. Hij liet zich daarvoor ook door oudere Vriezenveners voorlichten. Van die woordenlijst bestaan enige versies, die onderling maar heel weinig verschillen. Een met de hand geschreven exemplaar, dat als titel draagt »Vriezenveen's Woordenboek van dr. L. Jonker bijgewerkt met diverse aantekeningen, huisnamen, spreekwoorden en gezegden door J. F. Jonker«, omvat een proeve van de uitspraak van het dialect van Vriezenveen, een

woordenlijst met verklaringen van gebruikte auteursnamen van 128 blz. van ongeveer kwarto-formaat, 6 blz. aantekeningen bij een aantal typische Vriezenveense woorden, 2 blz. voornamen van vrouwen en mannen, 11 blz. huisnamen, bijnamen en familienamen, 16 blz. spreekwoorden, zegswijzen en uitdrukkingen, later met nog 8 blz. uitgebreid door H. G. van Grol, arts te Vriezenveen en mej. B. Jonker, 2 blz. namen van planten, 3 blz. namen van dieren, 1 blz. met vergelijkingen van het Vriezenveens en het Fries, een bijdrage van de heer H. Sijtstra, schoolhoofd in Vriezenveen. Op dit handschrift, dat blijkbaar op de oorspronkelijke woordenlijst van L. Jonker terug gaat, berust een op folio-formaat getypt exemplaar met een woordenlijst van 71 blz., 1 blz. met een overzicht van de klinkers in het Vriezenveens en een titelblad met »Dialect van het dorp Vriezenveen samengesteld door L. Jonker, rustend arts vroeger te 's Gravenhage, daarna te Velp.(gdl) Dennenweg 2.«. In dit exemplaar zijn in de tekst en op de bladen naast de tekst door verschillende handen aanvullingen geschreven. Het was in het bezit van de heer H. Jansen, die het tijdelijk heeft afgestaan ten behoeve van de bewerking van een uitgebreider woordenboek van het Vriezenveens. Een derde exemplaar, ook op folio-formaat getikt, stond dr. H. L. Bezoen af voor de samenstelling van een woordenboek van het Vriezenveens. Het was door de heer H. Sijtstra op zijn beurt ter beschikking van Bezoen gesteld. Dit exemplaar is gelijk aan het vorige, wat de woordenlijst betreft, maar er is een lijst van huis-, bij- en scheldnamen van de hand van J. F. Jonker aan toegevoegd. Bovendien staan er in de tekst van de woordenlijst aantekeningen van Sijtstra, die vooral betrekking hebben op mogelijke overeenkomsten van het Vriezenveens met het Fries. Overigens zijn de met de hand geschreven aanvullingen in de woordenlijst niet gelijk aan die in het hiervoor genoemde exemplaar. Een derde afschrift van de woordenlijst van Jonker bevindt zich in het Dialectbureau te Amsterdam.

Deze versies van de woordenlijst van Jonker met de aanvullingen, die daarin voorkomen, vormden de grondslag van wat nu tot een woordenboek van het Vriezenveens is uitgegroeid. Jonker heeft zijn lijst samengesteld met de hulp van oudere Vriezenveense dialectsprekers, zoals gezegd. Maar hij heeft kennelijk ook gebruik gemaakt van de »Breef van nen ingezjåttenen van 't Vriezenvjenne,

an zienen zjunne, dei saldót is vuur de Kwennik, eerst op de Cikkedelle bi'j Antwaaipen, en now te Nimwjägen«, die H. Smelt publiceerde in de Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren, 1842 en van het »Gespråk tusschen ennige vente, waver nen den vuerigen aovend biëwaond spinnemaol« van L. ter Brake, eveneens in de Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren, 1845. Jonker heeft echter niet al het materiaal verwerkt, dat hij in de geschreven teksten vond. Daardoor is het moeilijk vast te stellen of hij een geschreven stuk al of niet gebruikt heeft. Er is trouwens in het Vriezenveens maar heel weinig geschreven. In Van de Schelde tot de Weichsel, 1882, staat nog »De köster op en däupsdag« van W. Jonker. Van de hand van G. Pot is in de Driem. Bl., 21, 1922, verschenen »Oo(n)ze stieëge«, waarmee wel zo goed als alles, waaruit Jonker heeft kunnen putten, genoemd is. Van tijd tot tijd is het Vriezenveens later nog wel eens gebruikt voor een gelegenheidsgedicht en voor een of andere publicatie van vooral plaatselijke betekenis, die zoveel mogelijk voor dit woordenboek verwerkt zijn.

Het is voor een belangrijk deel aan het initiatief van de heer H. Jansen, 1899-1965, te danken geweest, dat er pogingen in het werk gesteld werden om tot een uitgave van de woordenlijst van Jonker te komen. Jansen zou in zeker opzicht een "leerling" van Jonker genoemd kunnen worden. Hij deelde met zijn "leermeester" de grote belangstelling voor alles, wat de historie van Vriezenveen betreft. Het persoonlijke contact in gesprek en correspondentie met Jonker heeft ongetwijfeld een sterke invloed op hem uitgeoefend. Hij kreeg tenslotte ook de beschikking over het historisch materiaal, dat Jonker uit de archieven had weten op te diepen. Met behulp van dat materiaal en puttend uit eigen kennis van zijn geboortedorp begon hij in het najaar van 1945 een grote serie artikelen te schrijven onder de titel »Ken uw dorp en heb het lief« voor de Vriezenveensche Courant, het plaatselijke blad, waaraan hij als journalist verbonden was. Hij zette die serie met maar weinig onderbrekingen voort tot in het voorjaar van 1949. Het is een historisch georiënteerde ommeegang door het dorp en de buurtschappen geworden, waarbij een schat van interessante gegevens aan het licht gebracht werd.

Voor het verzamelen van het nodige materiaal voor een taalkundige

studie over het dialect van Vriezenveen had ik, nog in nauw overleg met Bezoen, contact met Jansen gezocht en gekregen. Zo goed als al het nodige materiaal voor een klankhistorisch overzicht van het Vriezenveens heb ik in de loop van een vrij lange tijd met hem bijeen gebracht. Toen hebben wij ook al over een uitgave van een uitgebreide woordenlijst van Jonker in de vorm van een woordenboek gesproken. Met Bezoen is er nog uitvoerig overleg gepleegd over de opzet van zo'n woordenboek en over de manier, waarop onze plannen verwezenlijkt konden worden. Maar verder dan plannen maken zijn wij toen niet gekomen en ons contact ging min of meer verloren.

Enige jaren later echter kreeg ik van dr. Jo Daan van het Dialectbureau in Amsterdam het verzoek mij weer met Jansen in verbinding te stellen. In Vriezenveen was een groep Vriezenveners inmiddels met geestdrift aan het werk getogen om de woordenlijst van Jonker uit te breiden en zo mogelijk voor een uitgave gereed te maken. Ik nam het oude contact weer op en wij konden aan vroeger gemaakte plannen verder werken.

Er vormde zich toen al gauw een vaste kern van medewerkers bestaande uit de heren H. Abbink, J. A. Folbert, H. G. van Grol, H. Jansen, D. Niphuis, G. Roelofs, J. Roelofs, J. Tijhof, A. Webbink, waarbij zich later de heer W. C. Tilanus aansloot. Met hen nam ik al het vroeger bijeen gebrachte taalhistorische materiaal nog eens door en in samenwerking met hen kon het nog vrij aanzienlijk uitgebreid worden. Bovendien werd het aangevuld met wat er aan grammaticale gegevens ontbrak, zodat het tenslotte als grondslag diende voor een omvangrijke taalkundige beschrijving van het Vriezenveens, die naast dit woordenboek verschijnt.

In bijeenkomsten, op gezette tijden al gauw bij een van de medewerkers thuis gehouden, bracht ieder woorden en uitdrukkingen aan, die in de woordenlijst van Jonker ontbraken. Tevens werden de belangrijkste zaakgebieden systematisch afgevraagd en gecontroleerd. Waar de kennis van de vaste medewerkers tekort schoot, doordat er een of ander bijzonder onderwerp ter sprake kwam, riepen wij de hulp van andere, vaak oudere Vriezenveners in. Op die wijze kon er heel wat nieuw materiaal aan de verzameling van Jonker toegevoegd worden.

Maar ook de gesprekken in de kring van medewerkers, die in het Vriezenveens gevoerd werden, leverden vaak onverwacht veel nieuwe stof op. Juist in het spontane taalgebruik kwamen woorden, zinswendingen

en zegswijzen aan het licht, die bij een meer gericht onderzoek blijkbaar gemakkelijk verborgen blijven. Zonder de geduldige toewijding van de vrienden van de » v j e n n e s p r å å k e « en zonder hun enthousiasme had ik het werk aan dit woordenboek van het Vriezenveens natuurlijk nauwelijks tot een goed einde kunnen brengen.

2. VORM

De wijze, waarop dit woordenboek van het Vriezenveens ontstaan is, heeft in sterke mate ook zijn vorm beïnvloed en tenslotte voor een belangrijk deel bepaald. Ik ben er mij van bewust, dat zowel de overwegingen, die mij tot de uiteindelijk gekozen vorm deden besluiten, als die vorm zelf voor lang niet iedereen de meest logische zullen zijn. Een samensteller van een woordenboek moet zich echter altijd gesteld zien voor de vraag of hij het woordmateriaal zal presenteren op grond van de woordbetekenis of op grond van de woordvorm. De meeste woordenboeken, ook de meeste dialect-woordenboeken zijn alfabetisch geordend, dus naar de uiterlijke vorm van de woorden. Dat is voor woordenboeken vaak ook de meest bruikbare ordening, omdat de gebruiker er allereerst een of ander woord in zal willen naslaan om iets over dat woord aan de weet te komen. Wat hij te weten wil komen kan van zeer uiteenlopende aard zijn, maar het heeft zo goed als nooit iets te maken met de onderlinge samenhang der woorden in een bepaald betekeniscomplex. Heeft het daar, op welke wijze dan ook, wel mee te maken, dan laat een alfabetisch geordend woordenboek hem natuurlijk in haast alle gevallen in de steek. Hij zal zijn toevlucht moeten nemen tot een systematisch woordenboek, dat de woordbetekenis tot grondslag van ordening heeft. De inrichting van een woordenboek is uiteraard afhankelijk van het gebruik, dat er van gemaakt zal worden. De keuze van de vorm van een dialect-woordenboek is daardoor geen gemakkelijke keuze. Zij wordt bovendien nog moeilijker gemaakt door het feit, dat er taal-theoretische tegenstellingen zijn ontstaan over de vraag of er binnen de woordenschat van een taal wel betekenisstructuren bestaan.

Ik heb mij met het woordenboek van het Vriezenveens niet in de strijd over het al of niet bestaan van zo'n structuur van de woordenschat willen mengen. Van Ginneken heeft in zijn groot opgezette studie »Drie Waterlandse Dialecten«, 1954, een voorbeeld gegeven van een taalbeschrijving, die, wat de ordening van de woordenschat aangaat, gebaseerd is op de betekenis der woorden. Voor hem stond het bestaan van een structuur van de woordenschat al van tevoren vast.

In de inleiding wordt dan ook een uitvoerig pleidooi gehouden voor de rangschikking der woorden volgens verschillende » woordvelden«. Afgezien van de vraag of men het met de theoretische overwegingen eens is of niet, het resultaat van het gevolgde ordeningsprincipe is blijkbaar toch niet zo overtuigend geweest, dat het de alfabetische inrichting van dialect-woordenboeken heeft verdrongen. Dat zegt natuurlijk nog niet veel over de houdbaarheid van dat principe. Het grote » Woordenboek van de Brabantse dialecten« van dr. A. Weijnen en dr. Jan van Bakel b.v. ordent in overeenstemming met de oorspronkelijke opzet van Weijnen, het materiaal toch weer naar betekenis en gebruiksmogelijkheid.

Van Ginneken heeft echter met zijn studie over drie Waterlandse dialecten, willen bewijzen, dat "de taal niet de uiterlijke weerspiegeling of een volkomen gelijkend beeld van een volk is, maar inderdaad de diepe ziel daarvan". Daaruit volgde voor hem de eis zich bij de ordening der woorden te baseren op hun betekenis, omdat de betekenis volgens hem het meest karakteristieke kenmerk van een woord is. Het ging er hem dus om de structuren van de woordenschat vast te stellen en te beschrijven. Dat is bij lange na niet hetzelfde, als een woordenlijst samenstellen, hoe volledig die lijst ook moge zijn. Ik wilde met het woordenboek van het Vriezenveens niet zoiets bewijzen als Van Ginneken met zijn studie van de drie Waterlandse dialecten. Zijn theoretische uiteenzetting over de structuur van de woordenschat en het praktische resultaat van zijn indeling in » woordvelden« waren voor mij niet overtuigend genoeg om zijn voorbeeld na te volgen. Ik heb mij daarom door andere argumenten laten leiden en mij afgevraagd, welk gebruik van een woordenboek van het Vriezenveens gemaakt zal worden.

Wie echter uitgaat van de vraag, wat iemand van een dialect-woordenboek mag verwachten en wat er tenslotte mee gedaan zal worden, is daarmee nog niet uit de moeilijkheden. Voor taalkundig dialectologisch onderzoek is het vaak meer dan voldoende, dat men een woord gemakkelijk vinden kan, of dat nu is om de betekenis van dat woord te leren kennen, zijn vorm te controleren of om alleen maar zijn voorkomen in het betreffende dialect vast te stellen. In al zulke gevallen kan de gebruiker zich met een alfabetisch ingericht woordenboek heel goed redden, als hij tenminste de vorm van het woord ten naaste bij kent. Kent hij die vorm echter niet en zoekt hij naar de naam voor een bepaald

begrip, dan is hij met een systematisch geordend woordenboek het meest gebaat. Als aan zo'n woordenboek ook nog een alfabetisch register van de opgenomen woorden toegevoegd wordt, kan de dialectoloog in alle opzichten tevreden zijn. Dat sluit dan wel de conclusie in, dat voor wetenschappelijke doeleinden een systematisch ingericht dialectwoordenboek met een register op de opgenomen woorden om praktische redenen de meest wenselijke vorm geacht moet worden.

Maar een dialect-woordenboek kan ook rekenen op een andere belangstelling dan alleen maar een wetenschappelijke. Het zal heel vaak zo zijn dat een woordenboek van een of ander plaatselijk dialect de grootste aftrek vindt in de betreffende plaats. Een dialect-woordenboek wordt in eerste aanleg misschien niet voor zo'n breder publiek met een meer algemene belangstelling geschreven, maar dat publiek bestaat nu eenmaal. Het ligt daarom voor de hand, dat de samensteller van een dialect-woordenboek zich afvraagt, in hoeverre hij met de belangstelling van zo'n breder publiek rekening houden kan.

Het zal wel niet vaak voorkomen, dat een woordenboek als "leesboek" gebruikt wordt. Het is immers ook in de eerste plaats een boek om iets in na te slaan, iets in op te zoeken, geen boek om te "lezen". Maar voor een niet-taalkundig gebruik van een woordenboek lijkt het juist wel van belang, dat de lezer in zo'n boek ook werkelijk "lezen" kan. Bij een alfabetische ordening van de woorden valt er echter niet veel te "lezen". De aandacht wordt voortdurend afgeleid door het volgende woord, dat naar zijn betekenis meestal helemaal niet met het voorafgaande samenhangt. Een systematisch ingericht woordenboek, dat de woorden op grond van hun betekenis ordent, biedt daardoor een "lezer" meer kansen en mogelijkheden. De samensteller van een woordenboek van een plaatselijk dialect, die bereid is rekening te houden met de aard van de belangstelling van de plaatselijke dialectsprekers, zal daarom wel moeten overwegen, of hij zijn woordmateriaal toch maar niet liever naar de betekenis van de woorden ordenen zal. De wetenschappelijke bruikbaarheid van zijn woordenboek hoeft niet te lijden onder die ordening, omdat hij door toevoeging van een alfabetisch register weer aan alle wensen van de wetenschappelijke gebruiker tegemoet kan komen. Waar nu dit woordenboek bovendien gegroeid is uit nauwe samenwerking met een groep van Vriezenveense dialectsprekers, voelde ik de behoefte er inderdaad een "leesbaar" boek van te maken. Dat betekende, dat de alfabetische inrichting van

het woordenboek door een systematische vervangen moest worden. De vraag was echter, welke systematiek het beste aan het gestelde doel zou beantwoorden en in welke vorm het materiaal dan wel aangeboden kon worden.

Een ver doorgevoerde systematiek, die tenslotte berust of lijkt te berusten op de natuurlijke structurele geleding van de woordenschat, komt maar zeer ten dele de leesbaarheid van het woordenboek ten goede. Nog helemaal afgezien van de taaltheoretische problemen, die zo'n indeling onmiddellijk oproept, en ook van de onzekerheid, waarin de bewerkter bijna aldoor verkeert, het systeem van ordening op zichzelf levert zoveel complicaties op, dat het "verhaal" vaak niet meer te volgen is. Om dat "verhaal" was het mij uiteindelijk te doen, niet om het ontdekken van betekenisstructuren en nog minder om het bewijs van het bestaan van zulke structuren. Daarom heb ik een middenweg gekozen, en alleen die woorden in een soort van systematische samenhang geplaatst, die zich tot een "verhaal" lieten samenvoegen. Woorden, die zich maar moeilijk op die wijze met andere lieten schikken bleven daardoor buiten de systematische beschrijving.

Aanvankelijk was het de bedoeling deze opzet meteen in de gehele vormgeving te laten uitkomen. Het woordenboek zou de traditionele alfabetische volgorde der woorden handhaven, maar die volgorde zou onderbroken worden, zodra een woord zich als het ware als trefwoord van een woordrubriek aandiende. Onder dat trefwoord moest dan volgen, wat in een zinvolle samenhang bij elkaar gebracht kon worden. Terwille van de overzichtelijkheid van het geheel is die vorm tenslotte niet gekozen. De alfabetische volgorde was dan bladzijden lang zo goed als onzichtbaar gebleven en het zou bijzondere typografische voorzieningen geeist hebben om het opzoeken van een bepaald woord niet al te lastig te maken. Daarom meende ik er beter aan te doen het systematische deel van het alfabetische te scheiden.

Dat had niet alleen tot gevolg, dat het woordenboek uit een systematisch deel gevolgd door een register ging bestaan, maar vooral ook, dat het register de uitvoerigheid van een alfabetische woordenlijst vertoont. Het is ook niet meer een register in de eigenlijke zin, doordat er woorden in opgenomen moesten worden, die in het systematische deel niet voorkomen. Bij de woorden, die wel in een of andere woordrubriek een plaats vonden, is in het alfabetische deel een verwijzing naar de betreffende rubriek geplaatst, die het mogelijk maakt deze woorden in

een bepaalde samenhang van betekenis terug te vinden.

De vorm tenslotte, waarin de woordrubrieken vervat zouden worden, leverde nog de nodige moeilijkheden op. De eis van de leesbaarheid, die uitgangspunt van het hele werk was, dwong er als het ware toe tot de verhaalvorm te besluiten, zodat een rubriek een beschrijvende uiteenzetting van het betreffende onderwerp zou worden. Niet ieder onderwerp leent zich echter voor zo'n beschrijvende uiteenzetting. Ook op dit punt neemt uiteindelijk het materiaal zelf de beslissing. Onderwerpen, die weinig of geen aanleiding geven de vorm van een verhaal te kiezen, zijn daarom eenvoudig in woordenlijsten weergegeven. In andere gevallen moest het verhaal toch ook nog wel eens onderbroken worden om woorden op te nemen, die moeilijk binnen het kader van een uiteenzetting te brengen waren zonder aan de leesbaarheid van het geheel ernstig afbreuk te doen. De woordrubrieken dragen daardoor de sporen van het compromis, dat in zulke gevallen gesloten werd.

3. SPELLING

In het Vriezenveens komen de volgende gearticuleerde korte klinkers voor:

- ä = open, palataal
- a = open, velaar
- e = half-open, palataal
- ö = half-open, centraal
- ò = half-open, velaar
- i = half-gesloten, palataal
- u = half-gesloten, centraal
- o = half-gesloten, velaar
- ii = gesloten, palataal
- uu = gesloten, centraal
- fiï = gesloten, velaar

De overeenkomende lange klinkers zijn:

- ää = open, palataal
- aa = open, velaar
- èè = half-open, palataal
- œ = half-open, centraal
- åå = half-open, velaar
- ee = half-gesloten, palataal
- öö = half-gesloten, centraal
- oo = half-gesloten, velaar
- ii: = gesloten, palataal
- uu: = gesloten, centraal
- fiï: = gesloten, velaar

Deze korte en lange klinkers kunnen terwille van een grotere overzichtelijkheid meer schematisch ook op de volgende wijze voorgesteld worden:

kort		
ǎ		a
e	ö	õ
ɪ	u	o
ii	uu	ûû

lang		
ǎǎ		aa
èè	œ	ǎǎ
ee	öö	oo
ii:	uu:	ûû:

Van fonologisch standpunt bezien zijn er tegen deze voorstelling van zaken echter enige ernstige bezwaren. Daar is allereerst het feit, dat de gesloten klinkers - ii -, - uu - en - ûû - onderscheiden zijn in korte en lange klinkers. Dat onderscheid is fonologisch niet relevant, omdat de lange representanten van deze klinkers alleen maar voorkomen voor - v -, - g -, - z -, - r - en uitgevallen - d -. Een fonologische spelling van het Vriezenveens heeft dus strikt genomen geen behoefte aan het weergeven van het lengteverschil, zoals dat bij de gesloten klinkers optreedt.

Eenzelfde bezwaar geldt het gebruik van het teken - èè - voor de half-open lange palatale klinker. Deze klinker komt, op een enkele uitzondering na, alleen maar voor als het rekkingsprodukt van - e - voor nasaal-en - l - verbindingen. Het is daarom twijfelachtig of deze klinker wel als een foneem van het Vriezenveens opgevat kan worden. Een fonologische spelling van het Vriezenveens zou het dan waarschijnlijk ook weer heel goed zonder het teken - èè - kunnen stellen.

Voor al om praktische redenen lijkt het mij echter ongewenst in zulke gevallen zo'n strikt fonologisch spellingsprincipe toe te passen. De dialectspreker, die zijn dialect schrijven wil, heeft een vanzelfsprekende behoefte aan een afzonderlijk teken voor een variant, als die variant vaak en onder verschillende omstandigheden verschijnt en niet met een ander foneem samenvalt. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de dialectspreker, die zijn dialect geschreven voor zich krijgt. Het lijkt mij een onbegonnen werk in deze gevallen zo iemand duidelijk te maken, dat een variant van een foneem met hetzelfde teken geschreven moet worden als waardoor men het foneem voorstelt.

Maar het is vooral voor iemand, die het dialect niet spreekt, van nog groter belang, dat bepaalde varianten een eigen teken krijgen in het spellingssysteem. Gebeurt dat niet, dan zal hij zich immers alle voorwaarden moeten inprenten, waaronder die varianten verschijnen, wil hij althans een duidelijk beeld krijgen van de wijze, waarop de fonemen gerealiseerd worden. Het wordt er voor hem bovendien niet

eenvoudiger op, als men bedenkt, dat de fonologische structuur van een dialect veel minder "af" is dan die van een cultuurtaal. De structuur van een dialect is weliswaar even compleet als de structuur van een cultuurtaal, maar er heerst meestal meer beweging, doordat er minder genormaliseerd is. Dat geldt niet alleen voor de historische groei van een dialect, het geldt evengoed voor het ogenblikkelijke dagelijkse gebruik. Waar het gebruik van het dialect in vergelijking met het gebruik van een cultuurtaal zo weinig genormaliseerd is, is het ook moeilijker dat dialectgebruik in een stel regels vast te leggen. Het lijkt mij daarom verantwoord in de spelling van het Vriezenveens - èè - van - e - te onderscheiden en het lengteverschil, dat bij de gesloten klinkers voorkomt, door het al of niet toevoegen van een dubbele punt aan te geven, ook al gaat het in deze gevallen om fonologische varianten.

De spelling van de half-open en half-gesloten klinkers - œ -, - åå -, - ee -, - öö - en - oo - voor een - r - in het Vriezenveens, trouwens evengoed in vele andere Oostnederlandse dialecten, geeft enige moeilijkheden. De klinkers - ee -, - öö - en - oo - worden voor een - r - meer open uitgesproken dan voor andere medeklinkers, maar niet zo open als - èè -, - œ - en - åå -. Daarentegen worden - œ - en - åå - voor een - r - meer gesloten uitgesproken, maar niet zo gesloten als - öö - en - oo -. Dat betekent, dat de varianten van - œ - en - åå - voor - r - samenvallen met de varianten van - öö - en - oo - voor - r - .

In de streektaalliteratuur van Oostnederland laat men zich bij de spelling van deze varianten meestal leiden door het overeenkomende Nederlandse schriftbeeld, als dat bestaat. Men spelt dus b.v. aoren = aren naast oren = oren ook al is de uitspraak van beide woorden volkomen identiek. Dat hulpmiddel van het Nederlandse schriftbeeld brengt echter geen baat bij de spelling van - œ - voor - r - , doordat het Nederlands de klinker - œ - niet kent. In de dialectliteratuur worden dan ook de varianten van - œ - en - öö - voor - r - wel gelijk gespeld. Omdat het verschil in spelling van al deze varianten alleen op taalhistorische gronden berust, lijkt het mij beter dat onderscheid niet te maken. Daarom zijn in dit woordenboek de varianten van - œ -, - åå -, - ee -, - öö - en - oo - voor - r - geschreven als - ee -, - öö - en - oo - .

In aansluiting bij de klinkertekens zijn de Vriezenveense tweeklanken als volgt gespeld:

äi = open, palataal
 äö = open, centraal
 aü = open, velaar
 ei = half-open, palataal
 öu = half-open, centraal
 öü = half-open, centraal
 iie = gesloten, palataal
 uue = gesloten, centraal
 üüe = gesloten, velaar

Naast de tweeklank - öu - staat - öi - , die alleen in hiaatpositie verschijnt.

Uit - a(a) - + - r - gevolgd door een labiale of velare medeklinker heeft zich nog de tweeklank - aai - ontwikkeld, die meestal langer klinkt dan - äi - en - ei - . Bezieet men nu de kaartjes van sterk en kerk , die Bezoen in zijn boek »Taal en volk van Twente«, 1948, blz. 196 en blz. 198 opgenomen heeft, dan is het duidelijk, dat deze tweeklank ook wel korter gesproken wordt. Vriezenveen ligt nml. op het sterk - kaartje bijna op de grens tussen het stark - en staark - gebied. In overeenstemming met de spelling van Jonker wordt in dit woordenboek echter altijd - aai - gespeld.

In afwijking van de spelling van het Nederlands, die overigens zo dicht mogelijk benaderd werd, zijn de lange klinkers ook in open lettergreep altijd met een dubbel teken geschreven. Het zou daarom niet beslist nodig geweest zijn een dubbele medeklinker na een korte klinker te gebruiken, als er een klinker aan het begin van de volgende lettergreep staat. Dat is echter wel gedaan om de aansluiting bij het bekende Nederlandse schriftbeeld beter te bewaren.

In verband met het feit, dat in het Vriezenveens tweeklanken als - iie - voorkomen en twee gecombineerde klinkertekens altijd een tweeklank moeten aanduiden, waren de Nederlandse tekens - ie - , - oe - en - eu - voor de spelling eigenlijk onbruikbaar. Daarom zijn deze tekens vervangen door - ii - , - üü - en - öö - . De Nederlandse lezer heeft het daardoor natuurlijk niet gemakkelijker gekregen, maar terwille van de duidelijkheid in het algemeen dacht ik niet anders te kunnen besluiten. Van de tekens voor de overige lange klinkers zullen - ää - en - œ - de lezer misschien ook enige moeilijkheid bezorgen. Het teken - ao - , dat uit de streektaalliteratuur bekend is, was om bovengenoemde redenen weer niet

bruikbaar. Het teken - *aa* - leek mij de beste vervanging, omdat het in vele woorden overeenkomt met de - aa - in de verwante Nederlandse woorden, bovendien onmiddellijk herinnert aan - ao - en gemakkelijk herkenbaar is als teken voor een - oo - achtige klinker. Het teken - *äö* -, dat in eveneens in de streeктаalliteratuur gebruikt wordt, moest om dezelfde reden vervangen worden. Daarvoor werd - *œ* - gekozen. Het teken - *ö* - voor de half-open centrale korte klinker is uit de dialectliteratuur algemeen bekend.

De medeklinkers zijn zo mogelijk in aansluiting bij het Nederlands gespeld. De medeklinkercombinatie - sch - wordt aan het begin van een woord in het Vriezenveens maar zelden als - sk - uitgesproken. In de woordenlijst van Jonker is in die positie altijd - sch - geschreven. In de inlaut meen ik vaker - sk - naast - sch - waar te nemen. Jonker schrijft ook hier echter nooit - sk -, maar - sch - of - sg -. Zowel aan het woordbegin als in de inlaut is in het woordenboek - sch - geschreven.

De slotlettergreep -en wordt in het Vriezenveens, evenals in de ander Oostnederlandse dialecten gereduceerd en geassimileerd tot -n, -m of -ng. Toch heb ik, om zo dicht mogelijk in de buurt van het Nederlandse schriftbeeld te blijven, altijd -en geschreven. Om dezelfde reden zijn vormen als »blij: mm« voor blijven weer opgelost tot »blij: ven«. Er is ook op fonologische gronden veel voor het schrijven van deze volle vormen te zeggen. Het hangt immers van het accent en de meer of minder slappe articulatie af, of zulke assimilaties optreden en hoe ver zij voortschrijden.

4. VORMLEER

Het is natuurlijk niet de bedoeling op deze plaats een uitvoerig overzicht van de grammatica van het Vriezenveens te geven. Dat zou in het kader van dit woordenboek al te ver voeren. Bovendien worden in de alfabetische woordenlijst in het slotdeel verschillende grammaticale bijzonderheden meegedeeld, zoals van de zelfstandige naamwoorden het woordgeslacht, de vorm van het meervoud, bijzondere vormen van de verkleinwoorden; van de bijvoeglijke naamwoorden de trappen van vergelijking, als er zich afwijkingen van de bekende vormen voordoen. Er kon daarom mee volstaan worden in deze inleiding alleen de hoofdzaken uit de vormleer te bespreken en de gesloten categorieën der grammatische woorden te geven.

1. Zelfstandige naamwoorden

Het Vriezenveens kent nog de onderscheiding van de zelfstandige naamwoorden in drie woordgeslachten. Dit geslachtsverschil berust echter in de eerste plaats op het gebruik van het bijbehorende lidwoord of aanwijzende voornaamwoord. Er bestaan geen duidelijke vormkenmerken van de zelfstandige naamwoorden, op grond waarvan het woordgeslacht vastgesteld kan worden. Wel bezitten heel veel zelfstandige naamwoorden, die op een -e eindigen, het vrouwelijke geslacht, maar er bestaan toch teveel uitzonderingen en er zijn er ook teveel, die niet op een -e uitgaan, maar wel vrouwelijk zijn, om er een regel uit te kunnen afleiden. Daarom is er weinig meer mogelijk dan eenvoudig vast te stellen, dat zelfstandige naamwoorden

- a. mannelijk zijn, als zij verbonden worden met het onbepaalde lidwoord »nen« of met het aanwijzende voornaamwoord »den«: »nen pãål«, »den pãål«, een paal, die paal;
- b. vrouwelijk zijn, als zij verbonden worden met het onbepaalde lidwoord »ne« of met het aanwijzende voornaamwoord »dei«: »ne benne«, »dei benne«, een mand, die mand;
- c. onzijdig zijn, als zij verbonden worden met het onbepaalde lidwoord

»n« of met het aanwijzende voornaamwoord »dät«: »n huus«,
»dät huus«, een huis, dat huis.

De vorming van de verkleinwoorden kan in enige regels worden
samengevat.

- a. Zelfstandige naamwoorden, die uitgaan op -l(e), -r(e), -m(e) of
-n(e) vormen het verkleinwoord met behulp van het achtervoegsel
»-tiin«, al of niet vergezeld van een umlaut van de stamvocaal, als
aan de genoemde medeklinkers een lange klinker, een tweeklank of de
toonloze klinker -e voorafgaat.

»kool - kööltiin«, kool,
»hoor - höörtiin«, haar,
»reim - reimtiin«, riem,
»bein - beintiin«, been,
»ljäppel - ljäppeltiin«, lepel,
»kwäkker - kwäkkertiin«, koker,
»kuuken - kuukenttiin«, kuiken,
»näåle - næltiin«, naald,
»koore - köörtiin«, kar,
»blöåme - blöumtiin«, bloem,
»bääne - bääntiin«, baan.

Hierbij moeten nog gevoegd worden de substantieven op -lm en -rm,
zoals

»helm - helmtiin«, helm,
»wòrm - wòrmtiin«, worm.

Het achtervoegsel »-tiin« na -m(e) is in vergelijking met het
gebruik in de omringende dialecten een min of meer opvallend
kenmerk van het Vriezenveens. Toch komen in de woordenlijst
van Jonker naast elkaar voor:

»aaïm - äïmtiin«, arm en
»daaïm - dääïmptiin«, darm,
waaruit blijkt, dat tussen -m en -t wel een -p gerealiseerd kan
worden, maar dan de -t niet verdwijnt.

- b. Zelfstandige naamwoorden, die uitgaan op -l(e), -r(e), -m(e), -n(e), -be en -de vormen het verkleinwoord met behulp van het achtervoegsel »-(e)chiin«, al of niet vergezeld van een umlaut van de stamvocaal, als aan de genoemde medeklinkers een korte klinker voorafgaat.

Op dezelfde wijze worden de verkleinwoorden gevormd van zelfstandige naamwoorden, die eindigen op een klinker of een tweeklank, of op een klinker of een tweeklank gevolgd door een toonloze -e, en van de zelfstandige naamwoorden op -nk en -nge.

»knòlle - knöллеchiin«, knol,
»hõrre - hörrechiin«, hor,
»komme - kummechiin«, kom,
»man - mennechiin«, man,
»ribbe - ribbechiin«, rib,
»bedde - beddechiin«, bed,
»vloö - vlööchiin«, vlo,
»knei - kneichiin«, knie,
»bäie - bäichiin«, bes,
»deenk - dingchiin«, ding,
»jonge - jööngchiin«, jongen.

Met uitval van de slotmedeklinker -d worden op dezelfde manier o.a. gevormd:

»blad - bläächiin«, blad
»brood - brööchiin«, brood

- c. De hiervoor niet genoemde zelfstandige naamwoorden vormen het verkleinwoord met behulp van het achtervoegsel »-iin«, al of niet vergezeld van een umlaut van de stamvocaal.

»hoop - hööpiin«, hoop,
»lippe - lippiin«, lip,
»hutte - huttiin«, hut,
»bok - bukkiin«, bok,
»baas - bääsiin«, baas,

»wiif - wiifiin«, wijf,
»weige - weigiin«, wieg,
»köönst - köönstiin«, kunst,
»liiste - liistiin«, lijst.

2. De lidwoorden

In het Vriezenveens gebruikt men de lidwoorden:

»n«, de,
»nen«, een
voor mannelijke,
»de«, de,
»ne«, een
voor vrouwelijke,
»t«, het,
»n«, een

voor onzijdige zelfstandige naamwoorden. De lidwoorden worden niet meer verbogen.

Ook in het Vriezenveens kent men het bijzondere gebruik van het lidwoord »de« voor zelfstandige naamwoorden, waar men op grond van hun betekenis het lidwoord »n« zou verwachten:

»de kwennik«, de koning,
»de björgemäister«, de burgemeester,
»de bäkker«, de bakker,
»de boode«, de (bepaalde) postbode.

In zulke gevallen gaat het op de eerste plaats om één bepaalde persoon, die aangeduid wordt. Dit gebruik is in het Twents in het algemeen nog wijd verbreid.

Evenzo komt in het Vriezenveens nog het gebruik van het lidwoord »t« voor mannelijke en vrouwelijke, meestal oudere, personen voor, dat ook elders in Twente bekend is:

»t oole joonker«
naast

»t oole joonkertiin«,
beide bedoeld als aanduiding van de (oude) heer Jonker.

3. De voornaamwoorden

a. De persoonlijke voornaamwoorden in het Vriezenveens zijn:

»(i)k, ikke«, onderwerpsvorm,
»mii(j)«, voorwerpsvorm,
voor de eerste persoon enkelvoud;

»wii, w(e), m(e)«, onderwerpsvorm,
»oons«, voorwerpsvorm
voor de eerste persoon meervoud;

»dññ, -(t)e«, onderwerpsvorm,
»dii«, voorwerpsvorm
naast

»ii, -j«, onderwerpsvorm,
»ññ«, voorwerpsvorm
voor de tweede persoon enkelvoud;

»ii, -j«, onderwerpsvorm,
»ññ«, voorwerpsvorm
voor de tweede persoon meervoud;

»hei, e«, mannelijke onderwerpsvorm,
»zei, ze«, vrouwelijke onderwerpsvorm,
»(h)et, t«, onzijdige onderwerpsvorm
»um, (e)m«, mannelijke voorwerpsvorm,
»eer, ze«, vrouwelijke voorwerpsvorm,
»(h)et, t«, onzijdige voorwerpsvorm
voor de derde persoon enkelvoud;

»zei, zii, ze«, onderwerpsvorm,
»eer, ze«, voorwerpsvorm
voor de derde persoon meervoud.

In plaats van »wii« en »oons« gebruikt men ook »wiilöie« en »oonslöie«, zoals naast de meervoudsvormen »ii« en »ññ« ook »iilöie« en »ññlöie« en naast »zei, zii« en »eer« eveneens »zeilöie, ziilöie« en »eerlöie« staan.

Het gebruik van »dññ« en »dii« naast »ii« en »ññ« als

aanspreekvorm verloopt in hoofdzaak volgens deze regels:

»dûû« en »dii« zegt men bij voorkeur tegen vrouwen, tegen kinderen en tegen oude mensen, maar ook tegen maatschappelijk hoger geplaatste personen en in het algemeen tegen alles, wat klein en zwak is, ook buiten de menselijke betrekkingen om;

»ii« en »ûû« zegt men tegen mannen, als er geen bijzondere reden is om »dûû« en »dii« te gebruiken, terwijl ook kinderen onder elkaar »ii« en »ûû« zeggen.

Naast »zei« enz. wordt altijd ook nog »hei« enz. gebruikt als aanduiding van vrouwelijke personen, al klinkt het thans vele Vriezenveners min of meer ruw in de oren.

De neutrale vormen »(h)et, t« kunnen ook gebruikt worden, als een jong kind, een ouder meisje, een oude man of een oude vrouw bedoeld worden.

- b. De wederkerende voornaamwoorden stemmen overeen met de voorwerpsvormen van de persoonlijke voornaamwoorden. Voor de derde persoon enkel- en meervoud wordt naast die voorwerpsvormen tegenwoordig vooral ook »zich« gebruikt.
- c. Het wederkerige voornaamwoord luidt in Vriezenveen, afwijkend van wat in Twente overigens het meest gebruikelijk is, »mekaa(n)« en niet of maar zelden »zich«.
- d. De bezittelijke voornaamwoorden zijn:

»miin«, mijn,
»diin«, jouw,
»ûûn«, jouw, enkel- en meervoud,
»ziin«, zijn,
»eer«, haar, enkel- en meervoud,
»conze«, ons,
die verbogen worden als de lidwoorden:
»dāt is miin(e)n hōûd«,
»dāt is ziine kaaike«,
»dāt is ûûn huus«.

Voor verwantschapsnamen vallen de uitgangen vaak weg:

»miin bröör«,
»miin zuster«,
»ðñ njaäve«,
»ziin nichte«.

De gesubstantiveerde bezittelijke voornaamwoorden zijn:

»n miinen«, voor een mannelijke,
»de miine« of »n miinen«, voor een vrouwelijk
»t miine« voor een onzijdig substantief,
»n diinen«, enz.

e. De aanwijzende voornaamwoorden zijn:

»dissen«, »den«, »ginnen of gjennen«,
»disse«, »dei«, »ginne of gjenne«,
»dit«, »dät«, »gin(ne) of gjen(ne)«,
»disse«, »dei«, »ginne of gjenne«
respectievelijk voor het mannelijk, vrouwelijk, onzijdig enkelvoud en
voor het meervoud van de drie geslachten.

Voor de aanduiding van een eigenschap, een kenmerk, e.d. wordt
gebruikt

»zon«, »zun« of »zuk«.

In het enkelvoud staan »zon« en »zun« voor persoonsnamen en
voorwerpsnamen, voor stofnamen en verzamelnamen staat »zuk«. In
het meervoud gebruikt men altijd »zuk«.

Deze woorden worden verbogen als de lidwoorden:

»zonnen hoond«,
»zonne köð«,
»zon vaaiken«,
»zukke wichter«

Gesubstantiveerd wordt het enkelvoud op dezelfde manier verbogen,
terwijl in het meervoud ook »zukken« gebruikt wordt.

Naast »zölf«, zelf, staat

»n zöl(f)den«,
»de zöl(f)de«,
»t zöl(f)de«,
»de zöl(f)den«.

f. De betrekkelijke voornaamwoorden zijn:

»den«, voor het mannelijk enkelvoud,

»dei«, voor het vrouwelijk enkelvoud,

»dät«, voor het onzijdig enkelvoud,

»dei«, voor het meervoud.

Zonder antecedent wordt gebruikt:

»dei«, »wei« of »wat«,

het laatste voor zaken, terwijl tegenwoordig ook »den« naast

»dei« verschijnt.

g. De vragende voornaamwoorden zijn:

»wei«, zelfstandig voor personen,

»wat«, zelfstandig niet voor personen,

»won«,

»wun«,

»wuk«,

»wat vuu:r«.

In de woordenlijst van Jonker staan nog naast elkaar:

»wonnen hoond«, welke hond,

»wonne kòd«, welke koe,

»won peerd«, welk paard,

»wukken stòfl«, welke stoel,

»wukke kaamer«, welke kamer,

»wuk mussiin«, welk mutsje.

Tegenwoordig lijkt het er echter het meest op, dat »wuk« vooral voor verzamelnamen en in het meervoud gebruikt wordt.

h. De onbepaalde voornaamwoorden zijn:

»eimããnd«, iemand,

»einen«, iemand,

»wei«, iemand,

»geineinen, geneinen«, niemand

»nums«, niemand,

»alleman«, iedereen,

»elkenein(en)«, iedereen,
 »nen èenkelen«, een enkeling,
 »wat«, iets,
 »eits«, iets,
 »eitwat«, iets,
 »n bjettiin«, een beetje,
 »niks«, niets,
 »nummedalle«, niemendal,
 »menneg(eine)«, menig(een),
 »alle«, alle,
 »als«, alles,
 »allemaal(e)«, allemaal,
 zelfstandig gebruikt;

»gein«, geen,
 »wäineg«, weinig,
 »vjölle«, veel,
 »wat«, sommige, wat,
 »pattii(n)«, sommige,
 »alle«, alle,
 »n paar«, enige,
 »ve(r)schäiden«, veel,
 »äändermäåns«, van iemand anders,
 bijvoeglijk gebruikt.

Enige voorbeelden van dit gebruik:

»door was ter einen«, er was iemand,
 »hii:r is einen jansen«, hier is ene Jansen,
 »is door wei«, is daar iemand,
 »door was ter geineinen«, er was niemand,
 »vuu:r wat is wat«, voor wat hoort wat,
 »eitwat krap«, een beetje nauw,
 »vuu:r gedåån en nåå bedacht hef menneg in t
 verdreit ebracht«, eerst doen en dan denken heeft
 menigeen verdriet gebracht,
 »pattii löie«, sommige mensen,
 »ziine katte is bjätter as ååndermäåns kôå«, zijn
 kat is beter dan de koe van iemand anders, hij

snijdt op.

De persoonlijke voornaamwoorden »ii« en »ze« kunnen evenals in het Nederlands heel onbepaald gebruikt worden.

4. De werkwoorden

a. Vervoeging der zwakke werkwoorden

»waaiken«, werken

Onv. teg. tijd.

»ik waaik«	»waaik ik«
»dðð waaikst«	»waaikst dðð«
»ii waaikt«	»waaik ii«
»hei waaikt«	»waaikt hei«
»wii waaikt«	»waaiken wii«
»ii waaikt«	»waaik ii«
»zei waaikt«	»waaikt zei«

Onv. verl. tijd

»ik waaiken«	»waaiken ik«
»dðð waaikenst«	»waaikenst dðð«
»ii waaiken«	»waaiken ii«
»hei waaiken«	»waaiken hei«
»wii waaiken«	»waaiken wii«
»ii waaiken«	»waaiken ii«
»zei waaiken«	»waaiken zei«

Verleden deelwoord

»ik heb(be) ewaaikt«

Gebiedende wijs

»waaike«
»waaikt«

b. Vervoeging der sterke werkwoorden

»baaigen«, bergen

Onv. teg. tijd

»ik baaige«

»dðð baaigst«

»ii baaigt«

»hei baaigt«

»wii baaigt«

»ii baaigt«

»zei baaigt«

»baaig ik«

»baaigst dðð«

»baaig ii«

»baaigt hei«

»baaigen wii«

»baaig ii«

»baaigt zei«

Onv. verl. tijd

»ik björg«

»dðð björgst«

»ii björgen«

»hei björg«

»wii björgen«

»ii björgen«

»zei björgen«

»björg ik«

»björgst dðð«

»björg ii«

»björg hei«

»björgen wii«

»björg ii«

»björgen zei«

Verleden deelwoord

»ik heb(be) ebjörgen«

Gebiedende wijs

»baaige«

»baaigt«

Opvallend zijn de inversie-vormen van de eerste persoon meervoud:

»waaiken wii«, werken wij

»baaigen wii«, bergen wij

»björgen wii«, borgen wij

waarvoor de omringende Twentse en Sallandse dialecten haast zonder uitzondering vormen zonder -n hebben.

Het gebruik van één van de beide vormen voor de gebiedende wijs hangt nauw samen met het gebruik van »dðð«, »dii« en »ii«, »ðð«.

Zo zegt men:

»baaige dii«, berg je,

maar

»baaigt ðð«, berg je
en

»waare dii«
naast

»waart ðð«
voor neem je in acht.

De vorm op -e wordt gebruikt tegen iemand, die men met »dðð«
aanspreekt.

Oudere uitgangen hoort men nog in werkwoorden als
»vischen«, vissen

Onv. teg. tijd

»ik vische«
»dðð vischest«
»ii vischet«
»hei vischet«
»wii vischet«
»ii vischet«
»zei vischet«

Onv. verl. tijd

»ik vischede«
»dðð vischedest«
»ii vischeden«
»hei vischede«
»wii vischeden«
»ii vischeden«
»zei vischeden«

Verleden deelwoord

»ik heb(be) evisched«

Merkwaardige overgangsvormen vertoont de verleden tijd van
»vlöuken«, vloeken

»ik vlöukte« of
»dðð vlöuktest«
»ii vlöukten«
»hei vlöukte«
»wii vlöukten«
»ii vlöukten«
»zei vlöukten«

»ik vlökte«
»dðð vlöktest«
»ii vlökten«
»hei vlökte«
»wii vlökten«
»ii vlökten«
»zei vlökten«

Verleden deelwoord

»ik heb(be) evlökkt, evlökkt«

c. De klassen der sterke werkwoorden

Klasse 1:

»biiten - bitst - bit - bjet - bjetten - ebjetten«
bijten.

Als »biiten« worden vervoegd:

»bliiken«, bliken,
»kiiiken«, kijken,
»kniipen«, knijpen,
»kwiiten«, kwijten,
»liipen«, schreien,
»liiken«, lijken,
»piipen«, piepen,
»schiiiten«, schijten,
»sliipen«, slijpen,
»sliiten«, slijten,
»smiiten«, smijten,
»spiiten«, spijten,
»spliiten«, splijten,
»verwiiten«, verwijten,
»wiiken«, wijken,
»schii(:)nen«, schijnen, vertoont de afwijkende vormen
»dðð schii(:)nst« en »hei schii(:)nt«.

»driiten - dritst - drit - dret - dretten - edretten«,
cacare.

Als »driiten« worden vervoegd:

»griipen«, grijpen,
»kriiten«, krijten,
»striiken«, strijken,

»blii:ven - blifst - blif - bleef - bleeven -
ebliieven«, blijven.

Als »blii:ven« worden vervoegd:

»drii:ven«, drijven,
»kii:ven«, kijven,
»krii:gen«, krijgen,
»mii:gen«, pissen,
»prii:zen«, prijzen,

»rii:gen«, rijgen,
»rii:ven«, raspen,
»schrii:ven«, schrijven,
»stii:ven«, stijven,
»stii:gen«, stijgen,
»vrii:ven«, wrijven,
»wii:zen«, wijzen,
»zwii:gen«, zwijgen,
»gllii:(d)en«, glijden,
»llii:(d)en«, lijden,
»rii:(d)en«, rijden,
»schrii:(d)en«, schrijden,
»snii:(d)en«, snijden,
»strii:(d)en«, strijden,

Klasse 2:

»geiten - götst - göt - gwät - gwätten - egwätten«,
gieten.

Als »geiten« worden vervoegd:

»scheiten«, schieten,
»geneiten«, genieten, maar met - ä - i.p.v. - wä - in de
verleden tijd en in het deelwoord.

»bein - bödst - bödt - bwää - bwään - ebwääen«,
bieden,
»keizen - keist - keist - kwääs - kwääzen -
ekwääzen«, kiezen,
»tii:gen - tigst - tig - twääg - twäägen - etwäägen«,
tijgen.

»bedreigen - bedrögst - bedrög - bedrääg -
bedräägen«, bedriegen.

Evenzo wordt vervoegd:

»vleigen«, vliegen.
»vreizen - vrös - vrää - evrään«, vriezen,
»verleizen«, verliezen, heeft »verlää« als verleden tijd en
»verlään« als verleden deelwoord.

»būū:gen - bogst - bog - bwāāg - bwāāgen -
ebwāāgen«, buigen.

Evenzo worden vervoegd:

»schūū:ven«, schuiven,

»stūū:ven«, stuiven,

»zūū:gen«, zuigen;

naast »būū:gen« staat de vorm »buu:gen« met »dūū bugst«
en »hei bug« in de tegenwoordige tijd,

»snūū:ven«, snuiven, heeft »snjāāf«, »snjāāven« in de
verleden tijd en als verleden deelwoord »esnjāāven«;

»schrūū:ven«, schroeven, heeft »schrāāf«,

»schrāāven« en »eschrāāven«.

»pūūsen - post - pos - pwās - pwāssen - epwāssen«,
blazen.

Evenzo wordt vervoegd:

»zūūpen«, zuipen.

»drūūpen - dropst - drop - drāp - drāppen -
edrāppen«, druipen.

Zo worden ook vervoegd:

»krūūpen«, kruipen,

»slūūken«, slikken,

»rūūken«, ruiken,

»slūūten«, sluiten, waarnaast »sluuten« in de
tegenwoordige tijd »slutst - slut« heeft,

»prūūsen«, proesten, ook met een zwakke verleden tijd, maar
een sterk verleden deelwoord,

»flāuten«, fluiten, heeft de verleden tijd en het verleden
deelwoord als »drūūpen«.

Klasse 3:

»beginnen - begeenst - begeent - begun - begonnen -
begunnen«, beginnen, dat naast »dūū begunst«, jij
begon, ook »dūū begöönst« heeft.

Evenzo worden vervoegd:

»dingen«, dingen, »hei deenk«, hij dingt,

»klimmen«, klimmen, »hei kleemp«, hij klimt,
»schellen«, schillen, »hei schèèlt«, hij schilt,
»schrikken«, schrikken, zonder rekkingen,
»spinnen«, spinnen,
»springen«, springen, »hei spreenk«, hij springt,
»winnen«, winnen,
»zingen«, zingen, »hei zeenk«, hij zingt,
»stinken«, stinken, heeft de vormen »stinkst - stinkt -
stöönk of stunk - stöönken of stunken - estöönken
of estunken«.

»beenen - beenst - beent - böön - böönen -
eböönen«, binden.

Als »beenen« worden vervoegd:

»bleenken«, blinken,
»dreenken«, drinken,
»kleenken«, klinken,
»kreempen«, krimpen,
»scheempen«, schimpen,
»steenken«, stinken,

»veenen«, vinden,
»weenen«, winden,
»zeenken«, zinken,
met uit - e - gerekte - èè -:

»schèènden«, schenden,
»schèènken«, schenken,
»zèènen«, zenden;

met - œ - i.p.v. - öö - in de verleden tijd en het verleden
deelwoord:

»gèèlen«, gelden,
»schèèlen«, schelden.

»helpen - helpst - helpt - hölp - hölpen - ehölpen«,
helpen.

Evenzo worden vervoegd:

»melken«, melken of »malken« met - a - in de
tegenwoordige tijd,
»smelten«, smelten,

»träffen«, treffen, met - ä - in de tegenwoordige tijd,
»trekken«, trekken,
»vech(t)en«, vechten,
»vlech(t)en«, vlechten,
»zwellen«, zwellen, met - èè - voor -lt in de tegenwoordige
tijd;
van »vech(t)en« en »vlech(t)en« komt ook voor de
verleden tijd »ik vöchen« enz.

»baaigen - baaigst - baaigt - björg - björgen
ebjörgen«, bergen.

Evenzo worden vervoegd:

»bedaaiven«, bederven,
»staaiven«, sterven,
»waaiven«, werven,
»zwaaiiven«, zwerven.

Klasse 4:

»stjäkken - stekst - stek - stak - stakken -
estjäkken«, steken;
»stjällen - stjäälst - stjäält - stjäälen -
estwällen«, stelen;
»schjäären - schjäärst - schjäårt - schwäär -
schwäären - eschwäären of eschjäard«, scheren;
»bräken - brekst - brek - brak - brakken -
ebräkken«, breken;
evenzo wordt vervoegd:
»spräken«, spreken;
»kwommen - koomst - koomp - kwöm - kwömmen -
ekwömmen«, komen, vroeger in de verleden tijd ook
»kweem«;
»njemmen - nèèmst - nèèmp - njöm - njömen -
enjömmen«, nemen;
»wjäägen - wegst - weg - wöug - wöugen -
ewjäägen«, wegen;
»bewjäägen - bewögst - bewög - bewöug -
bewöugen - bewjäägd«, bewegen;

aangesloten heeft zich:

»leigen - lögst - lög - löug - löugen - eljäägen«,
liegen.

Klasse 5:

»mjätten - metst - met - mat - matten - emjätten«,
meten.

Evenzo worden vervoegd:

»jätten«, eten, deelwoord ook »egjätten«,

»vergjätten«, vergeten, met »vergjätten« in het
meervoud van de verleden tijd,

»vrätten«, vreten, deelwoord »evrätten«;

»giieven - gifst - gif - gaf - gaaven - egiieven«,
geven;

»ljääzen - lest - les - löus - löuzen - eljääzen«,
lezen;

»liggen - ligst - lig - lag - ljäägen - eljäägen«,
liggen;

»zein - zötst - zöt - zæg - zægen - ezein«, zien;

»zitten - zitst - zit - zat - zatten - ezjätten«,
zitten.

Klasse 6:

»dräägen - dregst - dreg - dröug - dröugen -
edröugen«, dragen;

»grääven - grääfst - grääft - gröuf - gröuven -
egröuven«, graven;

»slään - sleist - sleit - slöug - slöugen -
esljäägen«, slaan;

»ståån - steist - steit - stön of stœn - stönnen of
stœnen - estöön«, staan;

»vräägen - vragst - vrag - vröug - vröugen -
evräägd«, vragen;

»waschen - waschest - waschet - wösche -
wöschén - ewöschén«, wassen;

»wassen - wast - wast - wös - wössen - ewössen«.

wassen, groeien;
 »blääzen - blast - blas - blöus - blöuzen -
 eblääzen«, blazen,
 evenzo worden vervoegd:
 »brään«, braden, verleden tijd »bröude«,
 »lääten«, laten,
 »rään«, raden, verleden tijd »röude«,
 »slääpen«, slapen,
 »haäwen - haäwst - haäwt - hääw - hääwen -
 ehääwen«, houwen;
 »hoolen - häälst - häält - höul - höulen -
 ehoolen«, houden;
 »loopen - lopst - lop - löup - löupen - eloopen«,
 lopen;
 »rööpen - ropst - rop - röup - röupen - erööpen«,
 roepen;
 »vallen - vaalst - vaalt - völ - völlen - evöllen«,
 vallen;
 »vangen - vääkst - vääkt - vöng(e) - vöngen -
 evöngen«, vangen;
 evenzo wordt vervoegd:
 »hangen«, hangen.

d. De praeterito-praesentia

»weeten - weest - weet - wus - wussen - eweeten«,
 weten, »dää wuujst«, jij wist;
 »duuegen«, deugen, heeft naast zwakke vormen nog »döchte«
 en »döchen« als verleden tijd;
 »kjönnen - kan - käänst - kjöönt, kjönt - kan -
 kjöönt, kjönt - kon - koonst - konnen - kon -
 konnen - ekjöönd, ekjönd«, kunnen;
 »zjöllen - zal - zast - zjölt - zal - zjölt - zol -
 zost - zollen - zol - zollen - ezjölt«, zullen;
 »muuegen - mag - magst - muuegt - mag - muuegt -
 mog - mogst - moogen - mog - moogen - emuuegd«,
 mogen;
 »mönnen - mörre - möst - mönt - möt - mönt - mos-

most - mossen - mos - mossen - emöüt«, moeten;

e. Onregelmatige werkwoorden

- »wjaän - zin - zeenst - zeent - is - zeent - was - waist - wazzen - was - wazzen - ewjaän, ewjäst«, zijn;
- »hebben - hebbe - hest - hebt - hef - hebt - har(re) - hast - hadden - har(re) - hadden - ehad«, hebben;
- »döön - dööe - dööst - dööt - dööt - dee - deest - dee(e)n - dee - dee(e)n - edäään«, doen;
- »gåän - gåå - geist - gååt - geit - gååt - göng - göngst - göngen - göng - göngen - egäään«, gaan;
- »willen - wil - wist - wilt - wil - wilt - wöl - wöst - wöllen - wöl - wöllen - ewild«, willen;
- »brengen - hei brèenk - bracht - brachen - ebracht«, brengen;
- »dèenken - dacht - dachen - edacht«, denken;
- »heiten - hetst - het - hedde - hedden - ehed«, heten;
- »höien - hödst - höd - hödde - hödden - ehöd«, hoeden;
- »jaagen - jagst - jag - jachte - jachten -(jaagen) - ejacht«, jagen;
- »koopen - köfst - köf - köfte - köften - eköft«, kopen;
- »låggen - legst - läit - leg - läit -ljää - ljään - elegd«, leggen;
- »mōuten«, tegenhouden, heeft in de verleden tijd ook »mōdde - mōdden« en als deelwoord »emōd«;
- »reien«, kammen, heeft in de verleden tijd »redde - reddēn« en als deelwoord »ered«;
- »spreien - spredst - spred - spredde - spredde - espred«, spreiden;
- »stooten - stotst - stot - stodde - stodden - estot«, stoten;
- »trään - tredst - tred - tredde - tredde - etred«,

treden;

»zäggen - zegst - zäit - zeg - zäit - zjää - zjään -
ezegd«, zeggen.

5. De telwoorden

4. De hoofdtelwoorden

»eine - tweie - dreie - veere - vii:ve - zesse -
zuuevene, zuueme - achte - niegene, niengne -
tiine - elvene, elm(n)e - twälf, twälvene, twälm(n)e -
datteine - veerteine - viifteine - zesteine -
zuuemteine - achtteine - niegenteine, niengteine«;

»twinteg - einentwinteg - tweientwinteg -
dreientwinteg - veerentwinteg - vii:ventwinteg -
zessentwinteg - zuueventwinteg - ach(t)entwinteg -
niegentwinteg«;

»daateg - feerteg - fiifteg - sesteg - suueventeg,
suuemteg - tachenteg - (t)niienteg«;

»hoonderd - duu(:)zend, dää:zend«.

Van de telwoorden »tweie« tot »niegenteine« valt bij
attributief gebruik de slot -e af: »t is drei uu:r«, het is
drie uur, »hei hef zes wichter«, hij (zij) heeft zes
kinderen. Het telwoord »eine« wordt verbogen: »einen
boom«, één boom, »eine kòð«, één koe, »ein huus«,
één huis.

Voor twee en een half, drie en een half gebruikt men nog wel
»daa(r)dehalf«, »veerdehalf«: »daa(r)dehalf
dää:zend tjörve«, 2500 turven.

Voor een twintigtal kent men nog »ne stii:ge«:

»ne stii:ge äier«, twintig eieren;

voor 120 stuks »nen vii:m«:

»nen vii:m ragge«, 120 garven.

b. De rangtelwoorden

»eerste - tweede - daa(r)de - veerde - vijfde - zesde - zuuevende, zuuemde - ach(t)ste - niegende, niengde - tiinde, teinde - elvende, elm(n)de - twälvende, twälm(n)de - datteinde - veerteinde - viifteinde - zesteinde - zuueventeinde - achtteinde - niegenteinde - twintegste - daategste« enz.

c. De breuken

»half«, half,
»helft(e)«, helft,
»halfschäid«, halverwege, op de helft, vroeger ook in de algemene betekenis van de helft van iets,
»n daa(r)de«, een derde,
»n veerde - veerel - veelen«, een vierde,
»n weg op vijf veelen maaken«, ergens te lang over doen,
»daardehalf«, twee en een half,
»veerdehalf«, drie en een half,

6. De bijvoeglijke naamwoorden

a. De trappen van verglijking

»deipe - deiper - deipste«, diep,
»dikke - dikker - dikste«, dik,
»dunne - dunner - dunste«, dun,
»hooge - hööger - höögste«, hoog,
»oold - ælder - ældste«, oud,
»mooi - mööier - mööiste«, mooi.

In de vergrotende trap van een bijvoeglijk naamwoord, dat op een -r eindigt, wordt een -d- ingevoegd voor de uitgang:

»zwaär - zwöörder«, zwaar,

»döör - döörder«, duur,
»duuster - duusterder«, duister.

Zo'n ingelaste -d- verschijnt ook na een klinker, en kan verschijnen na een -l- of een -n:

»tää - tæder«, taai,
»slee - sleeder«, onscherp, glad,
»gjäl - gjälder«, geel,
»vol - vulder«, vol,
»dunne - dunder«, dun,
»kläin - kläinder«, klein.

Soms wordt de uitgang van de vergrotende trap verdubbeld:

»dikke - dikkerder«, dik,
»riipe - riiperder«, rijp,
»hooge - höögerder«, hoog.

b. De verbuiging

»n dikken boom«, de dikke boom,
»de zwatte kòû«, de zwarte koe,
»t staaïke peerd«, het sterke paard;

»nen dikken boom«, een dikke boom,
»ne zwatte kòû«, een zwarte koe,
»n staaik peerd«, een sterk paard.

Voor zelfstandige naamwoorden in het meervoud krijgen zulke bijvoeglijke naamwoorden altijd een -e.

De stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden eindigen op -en en worden meestal niet meer verbogen. Maar in de woordenlijst van Jonker komt nog voor:

»hölten, nen höltenen ljäppel«, een houten lepel,
naast:
»kwapper, nen kwapper(e)n kjättel«, een koperen

ketel, maar ook:

»ne kwapperne panne«, een koperen pan.

Verleden deelwoorden, die als bijvoeglijk naamwoord gebruikt worden, hebben het voorvoegsel ge- in plaats van e-:

»nen gevaafden stòfl«, een geverfde stoel,

»gebuu:ld mjäl(le)«, gebuild meel,

In de woordenlijst van Jonker staan naast elkaar:

»gebråån vläis«, gebraden vlees, en

»t vläis is ebråån«, het vlees is gebraden.

De verleden deelwoorden, die op -(e)n uitgaan, worden over het algemeen niet verbogen.

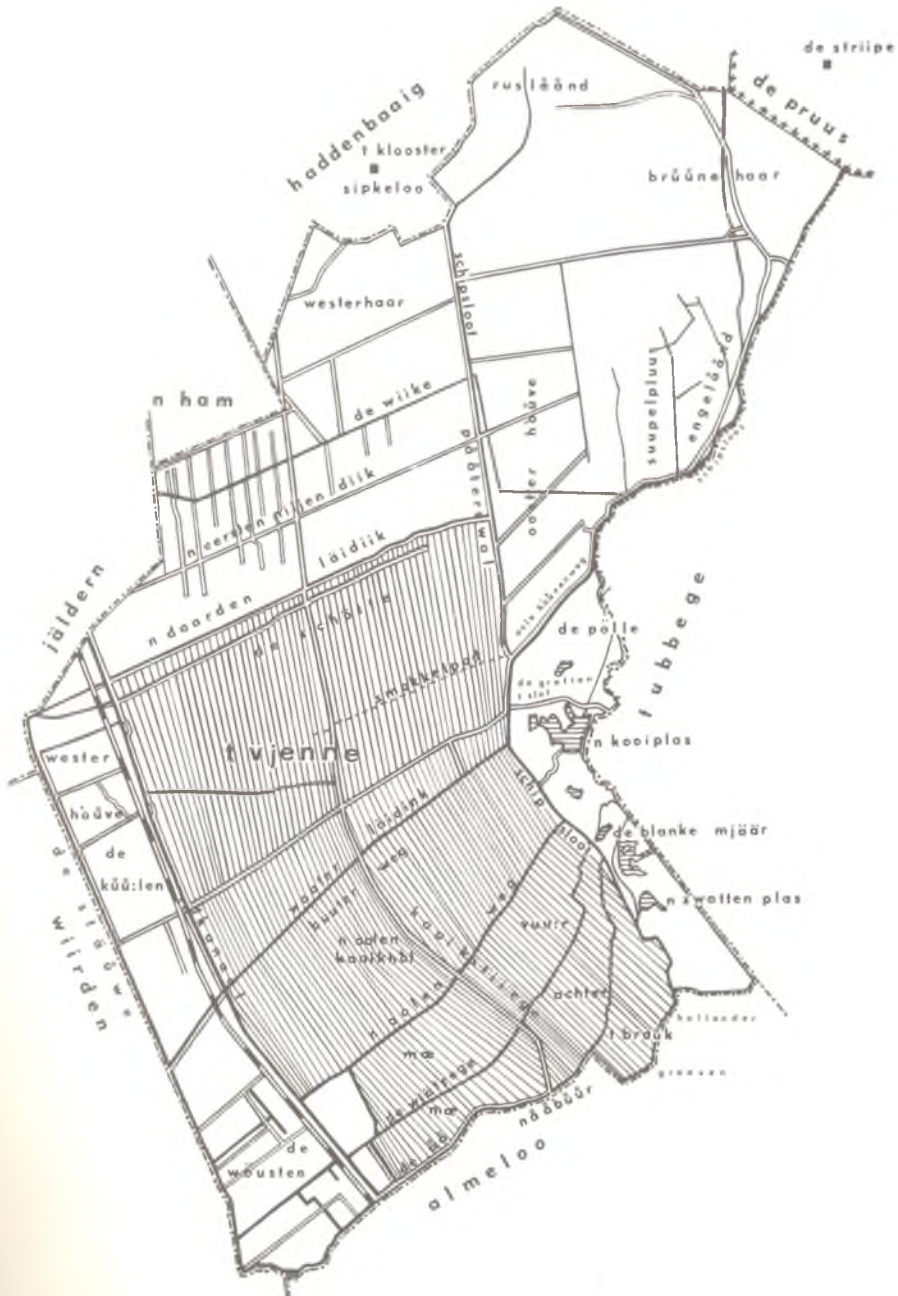

De klinkers

ä	in	»läggen«, leggen
ää	in	»bääne«, baan
a	in	»nat«, nat
aa	in	»baas«, baas
e	in	»berre«, bed
èè	in	»dèènken«, denken
ö	in	»lös«, los, open
œ	in	»pœle«, palen
ò	in	»hòf«, hof
ââ	in	»blââze«, blaas
i	in	»bitter«, bitter
ee	in	»breed«, breed, »heerd«, haard
u	in	»dunne«, dun
öö	in	»dööze«, doos, »höören«, horen
o	in	»bok«, bok
oo	in	»boom«, boom, »door«, daar
ii	in	»tiid«, tijd
ii:	in	»blii:ven«, blijven
uu	in	»buuten«, buiten
uu:	in	»stuu:ver«, stuiver
ûû	in	»bûûk«, buik
ûû:	in	»dûû:ve«, duif

De tweeklanken

äi	in	»bäitel«, beitel
âû	in	»flâûte«, fluit
aû	in	»vraûwe«, vrouw
ei	in	»bein«, been
öu	in	»gröun«, groen
òû	in	»blòûd«, bloed
iie	in	»giieven«, geven
uue	in	»buuegel«, beugel
ûûe	in	»vûûegel«, vogel
aai	in	»kaaike«, kerk

jaldern
wester
hâere
de
kû:ien
de
wâ:ten
de
wâ:ten
de
wâ:ten

haddenbaag
klooster
sipkeloo

ruslând

de striipe
de pruus

brûne haar

weserhaar

schalpeel

n ham

de wike

ooster hâere

sweeppluut
engelân

n ceeren rîen diik
n doarden
lâidijk

t vjenne

lâidijk

smakkeloos

de polle

tubbege

de wâ:ten
weg

de kooiplas

de wâ:ten
de wâ:ten
de wâ:ten
de wâ:ten
de wâ:ten
de wâ:ten

wâ:ten

lâidijk

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de blanke mjaer

de watten plas

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

de wâ:ten
weg

almeelo

1. VRIEZENVEEN

Het dorp

» Vriezenveen «

t vjenne

is in oorsprong een nederzetting van landontginners uit de 13-de, misschien zelfs uit de 12-de eeuw, die het moeras- en veengebied ten noorden van Almelo in erfpacht gekregen hebben van de Heerlijkheid Almelo. De oudst bekende privilegebrief, die de rechten en de plichten van de Vriezenveners omschrijft, werd in 1364 gegeven. Die brief is een bevestiging van vroeger verleende privileges, dus niet een oorspronkelijke erfpachtovereenkomst. Door de toepassing van een ontginningsmethode, die bekend staat als de Fries-Hollandse, heeft het dorp zijn langgerekte vorm gekregen - het strekt zich over een lengte van ruim 5 km van het zuidwesten naar het noordoosten uit - en ontstonden ook de door evenwijdig lopende sloten gescheiden landerijen. Aan ieder der kolonisten werd nml. een perceel van een bepaalde breedte, gemeten langs de basis der ontginning, toegewezen, waarop hij zijn boerderij bouwde. Zoveel mogelijk loodrecht op die basis - en dus onderling zoveel mogelijk evenwijdig - groeven zij vervolgens landinwaarts de sloten, die de scheiding tussen hun percelen vormden en tevens voor de afwatering van de moerassige gronden zorgden. Naarmate de ontginning

voortschreed en de sloten verlengd
moesten worden, groeide het
karakteristieke patroon der Vriezenveense
landerijen.

Alles wat in Vriezenveen thuis is,

» dat hoort onder Vriezenveen«.

Het gebied, dat tot Vriezenveen behoort,

» dat is Vriezenveense
gerechtigheid«.

» In Vriezenveen«

is het niet gebruikelijk te spreken van
" 't Vriezenvjenne", zoals H. Smelt deed
in de aanhef van zijn "Breef van nen
ingezjåttenen van 't Vriezenvjenne, an
zienen zjunne, dei saldót is vuur de
Kwennik, eerst op de Cikkedelle bi'j
Antwaaipen, en nõw te Nimwjågen" in de
Overijsselsche Almanak voor Oudheid en
Letteren, 1842. Men hoort eveneens maar
zelden " 't Vreizenvjenne" gebruiken,
hoewel dat een meer klankwettige vorm is.
Voor

» een Vriezenvener«,
voor

» de Vriezenveners«
in het algemeen is dat niet

» naar Vriezenveens gebruik«;
zij vinden het eigenlijk niet echt

» Vriezenveens«.

Door Vriezenveen loopt over de gehele
lengte van het dorp van west naar oost

» de Dorpsstraat«.

Vroeger lag een zandweg, officiëel de
Zomerweg geheten, zuidelijk langs de
Dorpsstraat, die

» de wagenweg«,
ook wel

» de kant«

dåt höört oonder t vjenne

dåt is vjenne gerechtigheid

op t vjenne

nen vjenneman

de vjennelöie

nåå vjenne maneer

vjèens(ch)

de strååte

n waagenweg

de kåånte

of	
»de koekant« genoemd werd.	de kōfkkānte
Noordelijk langs de Dorpsstraat lag een voetpad, dat	
»het paadje« heette.	t pāāchiin
Het deel van Vriezenveen, dat westelijk van	
»de Nederlands Hervormde kerk« ligt, heet	de (grootte) kaaike
»het Westeinde«.	t westèende
Iemand komt	
»van, uit het Westeinde«.	van t westèende
»In het Westeinde« wonen	in t westèende
»de Vriezenveners van het Westeinde«.	de westèendschen de westersen
Zij wonen,	
»westelijk, in het westen«.	westert
Men gaat	
»naar het westen«,	westert in hen westert
 waarmee men dan meestal het Westeinde van het dorp bedoelt.	
Wat tot het Westeinde behoort, heet	
»wester«:	wester
»de school van het Westeinde«.	de westere schōfle
Een scheldwoord voor een bewoner van het Westeinde is	
»de waterrat«.	de waaterrōtte
Waar de weg van Almelo naar Sibculo,	
»de Kerksteeg«,	de kaaï(k)stiiege
het dorp Vriezenveen snijdt, is	
»het Midden«.	t midden
Iemand woont	
»op het Midden«.	op t midden
Daar stond tot 1878 ook de enige school	

van het dorp, die eerst
»de school«,

later ook wel
»de middenschool«
genoemd werd.

Het oostelijke gedeelte van het dorp heet
»het Oosteinde«.

Iemand komt
»van, uit het Oosteinde«.
»De bewoners van het Oosteinde«

wonen
»in het oosten van het dorp«.

Men gaat
»naar het oosten (van het dorp)«.

Wat tot het Oosteinde behoort, heet
»ooster«:

»de school van het Oosteinde«.
Het gebruik van "ooster" voor rechts en
"wester" voor links, waarvan Jonker
zegt, dat het vaak voorkomt, hangt
waarschijnlijk met de structuur en de
ontwikkeling van Vriezenveen samen. De
Vriezenveense landerijen werden immers
van het zuiden uit in cultuur gebracht.

Een scheldwoord voor een bewoner van
het Oosteinde is
»kluin(=veengrond)balg«.

»De landerijen van Vriezenveen«
liggen zowel

»buitendijks«
als
»binnendijks«.

Het land, dat buitendijks ligt, wordt ook
wel
»het uitland«

de schòfle

de middenschòfle

t oostèende

van t oostèende
de oostèendschen
de oostersen

in t oostèende
oostert

oostert in
hen oostert

ooster
de oostere schòfle

kluu:nbalg
t vjennelâand

buutendiiks

binnendiiks

t uutlâand

genoemd, hoewel daarmee meestal bedoeld wordt het land, dat niet onmiddellijk aansluit bij het erf van de boerderij.

De dijken, die de Vriezenveense landerijen tegen het water van de hogere gronden ten zuiden en ten oosten van Vriezenveen moesten beschermen, lagen langs het riviertje

- » de A« de ðð
en langs
- » de Schipsloot«. n schipsloot
Langs de A lag
- » de Adijk« n ððdiik
of kortweg
- » de Dijk«. n diik
Langs de Schipsloot lag
- » de Wal«. n wal
Ten zuiden van de dorpsstraat in het Oosteinde tot aan de Adijk heette die Wal ook wel
- » de ka(de)wal«, n kððwal
zoals de Adijk ook
- » de ka(de)dijk« n kððdiik
genoemd werd.
De Wal langs de Schipsloot van het Oosteinde naar het klooster Sibculo heet
- » de Paterswal«, n pððterswal
ook wel
- » de Paterij«. de pððaterije
Het riviertje de A loopt op de grens tussen Vriezenveen en Almelo. Waar de Almelseweg de A snijdt, ligt de boerderij en de herberg van
- » de aboer«, n ððbbð:r
of door verbinding met het lidwoord
- » de naboer«. n nððbbð:r
De Schipsloot is een vaart van de

- veengronden ten noordoosten van het dorp
langs het Oosteinde naar
- »de Hollander Graven«. n hollander graaven
- Langs de Schipsloot lag ook nog
- »het pad, waarover de t tröulpad
turfschippers liepen«
- om
- »de turfschuitjes met de boom tröülen
voort (te) bewegen«.
- In de Schipsloot was
- »de zwaai kom«, t zweejgat
een verbreding, waar de turfschuitjes
gedraaid konden worden. Aan het
zuidelijke eind van de Schipsloot lag
- »de Kromme Elleboog«, n krommen elbwaam
waar het vaarwater een grote bocht naar
het westen maakte en zich met de
Hollander Graven verenigde. In de
Schipsloot was op enkele plaatsen een
eenvoudige sluis van rechtopstaande
planken geplaatst, die omhoog gedraaid of
getrokken kon worden:
- »de zijl«. n zii:l
- Aan de Schipsloot lag bij verschillende
huizen
- »een plaats, waar voorzieningen n bruggenstjää
getroffen waren voor het leggen
van een brugdek«,
gedurende de tijd, dat het vervoer van
van turf niet plaats vond, van oktober tot
mei. Ten behoeve van de turfschipperij
werden de bruggen in het seizoen
weggenomen.
- De Schipsloot werd gegraven voor het
turfvervoer naar Vriezenveen en verder
naar Twente, maar is zeker ook van
belang geweest voor de afvoer van het
water in zuidelijke richting naar de A en

de Hollander Graven, die voor verder transport naar het westen zorgden. De A was oorspronkelijk de basis, van waaruit de ontginning van het gebied van Vriezenveen aangepakt werd. Dat gebied omschrijft de graaf van Almelo, Evert van Heker, in de privilegebrief van 1364 als te zijn gelegen tussen "der Wederder wueste ende Bavesbeke", d.w.z. tussen een laag gelegen moeras bij Wierden in het westen en de Bavesbeek, die met de A verbonden was in het oosten.

Het water van de Bavesbeek, dat van de hogere noordoostelijke gronden kwam, vloeide door de A naar het westen weg. Maar de Bavesbeek verzandde. Een achttiende-eeuws kaartje van de landmeter Hesselink toont aan, dat even ten zuiden van het dorp deze beek eigenlijk al niet meer bestond. Op de oostgrens van Vriezenveen bleef tenslotte een plassengebied liggen met

- »de Zwarte Plas«,
- »de Blanke Meer«,
- »de Kooiplas«,
- »de Stobbenplas«.

n zwatten plas
de blanke mjaär
n kooiplas
n stobbenplas

Iets westelijker werd de Schipsloot gegraven, terwijl vroeger al op Almelose grond de Hollander Graven aangelegd was. De westelijke grens van Vriezenveen wordt tegenwoordig gevormd door een waterleiding,

- »de Stouwe«.

de stādwe

Oostelijk van deze waterleiding op een afstand van ongeveer 1 km loopt

- »het Overijssels Kanaal van Almelo naar Koelvorden«.

t kanaal

De waterafvoer van de zuidelijke

Vriezenveense landerijen naar de Stouwe,
later ook naar het Overijsels Kanaal,
heette

»de Tochtsloot«.

n tōchtsloot

Tussen de Stouwe en het Overijsels
Kanaal liggen de landerijen:

»de Westerhoeve«,

de westerhōuve

»de Kuilen«,

de kū:len

»de Woesten«.

de wōusten

De Vriezenveense landerijen lagen voor
de voltooiing van de grote ruilverkaveling
der laatste jaren, tengevolge van de
oorspronkelijke verdeling van de grond,
in langgerekte, vaak smalle percelen van
de zuidgrens tot de noordgrens der
gemeente. Zulke percelen, waarvan de
noordelijkste stukken niet ontgonnen
veengronden waren, heetten

»opgaand land«.

opgāand (opgāans) lāand

De landerijen ten noorden van het dorp
liggen

»boven«

bwaaven

en heten

»de bovenlanden«.

de bwāāverlāānde

Begeeft men zich van het dorp naar het
noorden, dan gaat men

»naar boven«.

hen bwaaven

bwāāver in

Wie ver in noordelijke richting gaat, die
gaat

»boven door«.

bwāāver duu:r

De bovenlanden zijn

»de bouwlanden«.

de bauwflāānde

Deze hogere bouwlanden heetten voor
sommige bewoners aan de oostrand van
Vriezenveen ook

»de Vriezenveense es«

n vjenne-es

Door de bovenlanden lag van de Paterswal

- naar het Overijsels Kanaal
- » het Smokkelpad«
 op een afstand van ongeveer 1 km van het dorp. Dit pad werd bij de werkzaamheden op de bouwlanden ieder jaar omgeploegd en vervolgens ook ingezaaid, maar de Vriezenveners maakten er steeds opnieuw weer gebruik van.
 Ten noorden van het dorp liep ook nog enige landen ver westwaarts
- » het Lompenhermanspad«,
 zo genoemd naar de bijnaam van zekere Herman van Wierden, die in het midden van de 18-de eeuw woonde op het land, waar later de R.K. school gebouwd werd. Noordelijk van de bouwlanden lag het veen. Waar de bouwlanden overgingen in de veengronden was
- » het einde van Vriezenveen«,
 ofschoon de Vriezenveense venen doorliepen tot
- » de noordelijke grens van de gemeente«.
 Halverwege tussen het dorp en het einde van de bouwlanden bevond men zich
- » midden in het land«.
 Aan het eind van de bouwlanden lag van oost naar west
- » het Leidijkspad«
 en
- » de Derde Leidijk«.
 Daar vond men ook
- » de Schaapskooien«.
 Dichter bij het dorp lagen
- » de Eerste Leidijk«
 en
- » de Tweede Leidijk«.
 Noordelijk van de bouwlanden had men
- n smokkelpad
- t loompenhaaimspad
- t vjen(ne)èènde
- n schäid
- middel in t låând
- t läidi(i)kspad
- n daarden läidi(i)k
- de schötte
- n eersten läidi(i)k
- n tweiden läidi(i)k

- over het veen
- »de eerste, de tweede, de derde
nieuwe dijk«
van oost naar west aangelegd.
Toen de ontginning van het veen op grote
schaal aangepakt werd, groef men
- »de Vriezenveense Wijk«.
Het noordelijkste deel van de veengronden
heette
- »achter de palen«.
In 1789 liet het gemeentebestuur van
Vriezenveen in de noordelijke venen een
rij palen plaatsen op een onderlinge
afstand van 8 akkers = 56 m in de richting
van oost naar west om vast te kunnen
stellen bij welk land de veengronden
hoorden. Ieders perceel strekte zich nml.
over de onontgonnen venen uit tot aan de
noordelijke gemeentegrens. De bedoelde
palen dienden dus ter nadere oriëntatie
bij het vastleggen van de breedte der
veengronden, die bij ieders land
behoorden.
De landerijen ten zuiden van Vriezenveen
liggen
- »buiten«
en heten
- »de buitenlanden«.
Wie zich van het dorp in zuidelijke
richting begeeft, gaat
- »naar buiten«.
- Gaat men ver in zuidelijke richting, dan
gaat men
- »buiten door«.
De buitenlanden waren grotendeels lager
gelegen weilanden. In het uiterste
zuidoosten van de gemeente Vriezenveen,
- n eersten, n tweiden,
n daarden nijjen diik
- de wiike
- achter de poele
- buuten
- de buuterlâânde
- hen buuten
buutert in
- buuten duu:r

gelegen tussen de Hollander Graven en de A, heetten die weilanden	
»het Broek« of	t bròök
»de Broeklanden«. Het Broek of een deel daarvan werd in 1391 door de Heer van Almelo aan een groepje Vriezenveners verkocht, wier landerijen van oudsher noordelijk van de A gelegen waren. Tussen de A en	de bröuke
»de Wetering« lag(en)	de wjätrege, wjättringe
»de achtermaat (-maten)«. De weilanden tegen de Adijk lagen	de achtermääät (-mœ)
»onder de dijk«. Tussen de Wetering en	oonder n diik
»de Oude Weg« lagen de weilanden, die	n oolen weg
»de voormaat (-maten) genoemd werden. Iemand kon zich	de vuu:rmääät (-mœ)
»in de maat, in de maten« bevinden. In de buurt van de Oude Weg heette het	in de määät, in de mœe
»aan de Oude Weg«. Even zuidelijker lag een met struikgewas begroeide hoogte, die zich van oost naar west uitstreckte:	an n oolen weg
»de horst«. Deze hoogte werd ook wel	n jöst
»de schuthoogte«, »het hoge« of	de schuthöögte t hooge
»de geldhoogte« genoemd. Daar zijn veel oude munten gevonden, wat aanleiding werd om te	de geldhöögte

geloven, dat de Witte Wieven er haar verblijfplaats hadden. Oudtijds lag echter het dorp in de naaste omgeving van de Oude Weg. Bodemvondsten wijzen op bewoning van die streek in de 14-de eeuw. De eerste kolonisten hebben zich waarschijnlijk aan de A gevestigd, maar verplaatsten hun boerderijen noordwaarts naar de Oude Weg, toen de ontginning voortschreed. Later trok men verder naar het noorden. Het dorp kwam toen te liggen langs

» de Buitenweg«.

n buuterweg

Nog weer later, in de 17-de eeuw, werd het dorp verplaatst naar de tegenwoordige Dorpsstraat. Bij de stukken, die dienden in een proces tegen de graaf van Almelo van ongeveer 1630, voegden de Vriezenveners een schetskaartje van de situatie van hun dorp. Op dat kaartje ligt het westelijke deel van het dorp al op zijn huidige plaats, terwijl het oostelijk nog langs de Buitenweg getekend is. Na 1666 is de kerk, die aan de Buitenweg stond, herbouwd op het terrein waarop nu de hervormde kerk staat.

» In de omgeving van de Buitenweg«
liggen nog de resten van

in n buuterweg

» het oude kerkhof«.

n oolen kaaikhöf

Tussen de Buitenweg en de tegenwoordige Dorpsstraat werd ten behoeve van de waterafvoer naar het westen

» de Waterleiding«
gegraven.

n waaterlāidi(n)k

De weilanden tussen de Buitenweg en de Waterleiding lagen

» achter de Waterleiding«.

achter n waaterlāidi(n)k

De weg, die in het verlengde van de

Buitenweg naar het westen leidde als een toegangsweg tot de Woesten, heette	
»de Woestenweg«.	n wöustenweg
De weg van Vriezenveen naar Wierden, tegenwoordig de Wierdenseweg, heette	
»de Bovenweg«,	n bwaavenweg
een naam, die gegeven moet zijn, toen Vriezenveen zuidelijker lag dan thans, mogelijk langs de Buitenweg. De Bovenweg ligt noordelijk van de Buitenweg. Op sommige kaarten, o.a. op de Topografische Kaart, 1 : 50000, worden de landerijen tussen de Bovenweg en de Woestenweg aangeduid als	
»de Landen boven de Weg«,	de lããnde bwaaven n weg
een naam, die in Vriezenveen niet meer gebruikt wordt, maar die ook wijst op een naamgeving uit de tijd, dat het dorp nog aan de Buitenweg lag.	
De landerijen in de onmiddellijke nabijheid van het dorp liggen	
»binnen«.	binnen
Men gaat van het noorden of van het zuiden	
»naar binnen, dorpswaarts«.	binner(t) in binner(t) op wiider nãã binnen
Het bouwland dichtbij het dorp is	
»het binnenland«.	t binnerlããnd
De bomenrijke strook vlak langs het dorp heet	
»het bos«.	de bos
Daar bevindt men zich	
»in het bos«;	in de bos
verder weg, waar de bomen ontbreken, is men	
»uit het bos«.	uut de bos
Meestal eveneens in de nabijheid van het	

dorp lagen	
»de gaarden«.	de göörne
»Een gaarde«	nen goor(e)n
was een opgehoogd stuk weide- of bouwland omgeven door sloten. Deze gaarden lagen aan de zuidkant van het dorp. Waren zij gelegen tussen de Dorpsstraat en de Buitenweg, dan sprak men van	
»een binnengarde«.	nen binnengoor(e)n
Een gaarde kreeg vaak een eigen naam, zoals	
»de molengarde«,	n mjöllengoor(e)n
»de weidegarde«.	n wäidegoor(e)n
»Een kleine gaarde«	n göör(e)ntiin
was een soort tuin, waar aardappelen, groente en soms enige bloemen voor eigen gebruik verbouwd werden. Men kende daarvoor ook de naam	
»een kleine bouwgarde«	n baßwgöör(e)ntiin
of	
»bouwhoekje«.	n baßwhöukiin
Zo'n tuin kon zowel noordelijk als zuidelijk van de Dorpsstraat liggen. In het eerste geval was het dan	
»een kleine bovengarde«,	n bwäävergöör(e)ntiin
in het tweede	
»een klein buitengarde«.	n büütergöör(e)ntiin
Een gaarde gelegen in het bos heette	
»een (kleine) bosgarde«.	nen bosgoor(e)n n bosgöör(e)ntiin
De weg, die langs de boerenerven naar de landerijen voerde, was	
»de steeg«.	de stiege
»De brink«	n breenk
is de weg naar en langs een huis. De straat, die voor iemands huis langs liep noemde hij wel	

» onze weg«.	oonzen weg
» Een menweg, rijweg of opweg« werd gebruikt om de landerijen te bereiken, waar geen steeg bestond. Het was een weg, die, na het gebruik gedurende enige tijd, weer omgeploegd en ingezaaid werd. Aan het Oosteinde van Vriezenveen oostelijk van de Schipsloot ontstond in de vorige eeuw, toen een nieuwe weg naar Geesteren aangelegd was, de buurt	nen menneweg
» het Slot«.	t slòt
In het oostelijke deel van de gemeente Vriezenveen ligt de buurtschap	
» de Pollen«.	de pölle
Iemand, die	
» in de Pollen«	in de pölle
woont, noemt men wel	
» een Pollengast«.	nen pöllegast
In het zuidwesten van de gemeente ontstond de buurtschap	
» het Adorpp«,	t aadòrp
welke naam zijn Nederlandse vorm in het Vriezenveens behouden heeft.	
Iemand woont	
» in het Adorpp«.	in t aadòrp
Toen de afgraving van de venen grootscheeps ter hand genomen werd, ontstond langs en in de buurt van het Veenkanaal, dat algemeen de Vriezenveense Wijk genoemd wordt, de buurtschap	
» (Vriezenveense) Wijk«.	de wijke
Iemand woont	
» aan de (Vriezenveense)Wijk«.	an de wijke
Hij komt	
» van de (Vriezenveense)Wijk«	van de wijke
Op de hogere zandgronden aan de	

noordwestelijke rand van het veengebied ligt de Vriezenveense buurtschap	
»de Westerhaar«.	de westerhaar
Iemand woont	
»op de Westerhaar«.	op de westerhaar
Op de oostgrens van de gemeente liggen	
»de Weitepollen«,	de wäitenpölle
nu geheten	
»de Weitemanslanden«,	de wäitemanslânnde
»de Plaaik«,	de plääki
»de Greften«,	de greften
lage, moerassige stukken land, die langzamerhand ontgonnen zijn.	
»Het papenvonder«	t paapenvoonder
was waarschijnlijk eertijds een vonder over de Bavesbeek in de weg van het klooster te Sibculo naar dat van Albergen. Een andere mening is, dat het vonder zijn naam gekregen heeft, doordat de katholieke bewoners van Vriezenveen in en na de tijd van de Hervorming erover gingen om de kerk in Tubbergen te bezoeken. Vroeger lag er over de Schipsloot in het verlengde van de Dorpsstraat	
»de plank«.	de pläänke
Men zei nog:	
»bij Jamman over de plank«,	bii jamman waaver de pläänke
ook toen er al een brug gelegd was,	
»de kozakkenbrug«.	de kozakkenbrugge
In het veengebied in het noordoosten van Vriezenveen lag oostelijk van de Paterswal	
»de Oosterhoeve«;	de oosterhööve
verder oostelijk	
»de Kleine Suupelpluus«,	n kläinen suupelpluus
»de Grote Suupelpluus«,	n grooten suupelpluus
een naam, die afgeleid is van "su(pe)rplu(us)" in de betekenis van	

"overschot", en	
» Engeland«.	engeland, engelåånd
In de meest noordoostelijke hoek van de veengronden lag	
» Rusland«,	ruslåånd
zo genoemd, omdat het zo ver van het dorp verwijderd lag.	
Een stuk veengrond, dat vroeger eigendom van het klooster te Sibculo was, heet	
»de paterij«.	de pååterrije
Waar op de hoge zandrug in het noorden van de gemeente op grote schaal zand gegraven wordt, ligt	
»de Zanderij«.	de zåånderrije
Een spits toelopend stuk land heet in het algemeen	
»de geer«.	de gjåår
In verband met het feit, dat de evenwijdige loop der scheidsloten tussen de landen niet altijd in acht genomen kon worden, ontstonden	
»de oostelijke geer«	de oostere gjåår
en	
»de westelijke geer«.	de westere gjåår
De pastorie met het bijbehorende land was	
»de weme«.	de wjååme
Op dat land woonden	
»de weemkers«.	de wjååmkers
Het land van de Nedl. Herv. Kerk, zowel noordelijk als zuidelijk van de Dorpsstraat, is	
»het domineesland«.	t doomniislåånd
Een boerderij, die eigendom van de kerk is, noemt men	
»het kerkespul«.	t kaaikenspil
Dichtbij de Nedl. Herv. Kerk ligt	
»het kerkerot«,	t kaaikenrõt
waarmee ook de bewoners van die buurt	

- aangeduid kunnen worden.
- » Naast de Nedl. Herv. Kerk «
 stond vroeger
- » de toren «.
- » In de toren zitten «
 betekende gevangen zitten onder de toren.
 Als waarschuwing voor kinderen werd wel
 gezegd
- » jij gaat in de toren «
 Het hoge ijzeren hek voor de Nedl. Herv.
 Kerk heet
- » de kastetting «
 Naar de Nedl. Herv. pastorie liep
- » de allee «.
- Achter de tuin van de pastorie lag
- » het slingerbos «;
- » een slingerbosje «
 is een klein bos met wandelpaden.
- » De tuin van de dominee «
 was een pastorietaan achter de Nedl. Herv.
 Kerk in de omgeving van het oude kerkhof.
- » De kwast «
 was de naam van een land op korte afstand
 van de Nedl. Herv. Kerk. Volgens de
 overlevering stond in vroeger tijd een
 lijkstoet daar een ogenblik stil en werd de
 lijkst met wijwater besprenkeld. Het
 land zou zijn naam gekregen hebben van
 de wijwaterkwast, die daarbij gebruikt
 werd. In de tijd, dat de lijkst nog naar
 het kerkhof gedragen werd, wisselden de
 dragers op de hoogte van dit land van
 plaats, hoewel men toch op maar zeer korte
 afstand van het kerkhof was.
- » Het begijnenland «
 behoorde aan het Begijnenklooster te
 Almelo.
- » De rechterij «
- tiiegen de kaaike
- n toor(e)n
 in n toor(e)n zitten
- ii gâât in n toor(e)n
- de kastetting, kestettege
- t allee
- n slingerbos
 n slingerbuschiin
- n pwattenhōf
- de fjet(te)
- t bagii:nenlâând
- de richterijje

is een land achter het vroegere rechthuis.

Landerijen kregen vaak de naam van hun eigenaren, zoals

»het land van Gerrit ten Cate«,

»het land van Haalover«,

»het land van Dodde«.

»Het land van Glazenberend«

was een land, waarop, naar men meent, eens een glasblazerij gestaan heeft. Bij graafwerkzaamheden op dat land zijn opeen verhoogde plaats, die een huisplaats geweest kan zijn, zuidelijk van de Waterleiding resten van glaswerk gevonden. In een aantal landnamen is in verbinding met de naam van de eigenaar de herinnering bewaard aan

»de vinkenbaan of een eendenkooi« die vroeger op die landen aanwezig was, zoals in:

»de vinkenbaan van Jonker, van Jan Buter«.

»De pannekoek«

is de naam van een stuk land, dat volgens de overlevering voor een pannekoek verkocht werd.

»De knippert«

is een klein stukje land gelegen ten westen van het oude kerkhof.

»De kluit«

is de naam van een land noordelijk van de Geesterseweg.

»De engelssteen«

was een grenssteen aan de noordkant van de Woesten op het land van de familie Engels.

»Groenland«

is de naam van een groepje huizen in het westen van het dorp, die nogal ver van de

kwatgaaitslâand

allooslâand

dòddenlâand

glääzebeerentiislâand

de glîfpe

joonkersglîfpe

jan buutersglîfpe

n pannekòuken

n knippert

n klîften

n engelsstein

gröunlâand

<p>straat lagen en daardoor meer blootgesteld waren aan weer en wind.</p>	
<p>» De kazerne« was een huis in het westen van Vriezenveen, van drie of vier arbeiderswoningen onder een kap. In Vriezenveen kent men</p>	de kazerne
<p>» de fabriek«, de textielfabriek van Jansen en Tilanus,</p>	t feabriek
<p>» de damastfabriek« Van de Lange en Jonker,</p>	t mastfeabriek
<p>» de zwarte fabriek« vroeger een brikettenfabriek,</p>	t zwatte feabriek
<p>» de boterfabriek« of</p>	t bwatterfeabriek
<p>» de melkfabriek«.</p>	t melkfeabriek
<p>» De branderij« was de naam van een stuk land in de veenderij noordelijk van Vriezenveen, waar turf tot kool gebrand werd ten behoefte van het vervaardigen van briketten.</p>	de brããnderiije
<p>» De grote brand« verwoestte in</p>	n grooten brããnd
<p>» het brandjaar«, op 16 mei 1905, in totaal 247 huizen.</p>	t brããndjaar
<p>» De brandkijkers« noemde men de bezoekers, die de brandschade kwamen bezichtigen. Voor Vriezenveners is</p>	de brããndkiikers
<p>» Almelo«</p>	almeloo
<p>» de stad«.</p>	de stad
<p>» Ik ga naar de stad« betekent dus: ik ga naar Almelo.</p>	ik gãã nãã de stad
<p>» De markt in de stad« is de markt te Almelo. Daarentegen zegt men wel:</p>	t maaik in de stad
<p>» de Almeloose kermis«.</p>	de almeloose kaaimse

» Wierden«	wii:rden
is	
» het dorp«	t daaip
westelijk van Vriezenveen.	
» Op Wierdens gebied«	in t wii:rdense
ligt	
» de haar«,	de haar
een zandrug bij Vriezenveen, waar	
» de haarboer«	de haarbûû:r
woont.	
In de gemeente Wierden ligt ook	
» het Hexel«,	t hâksel
waarvan men zeggen kan:	
» het is zo'n gehuchtje«.	t is zunne bûû:rschop
Wat behoort tot het Hexel, ligt	
» op Hexels gebied«.	in t hâggelse
Vriezenveen grenst iets verder naar het	
noorden aan de gemeente	
» Hellendoorn«.	jâldern
Tot die gemeente behoren	
» Daarle«	doorle
en	
» Daarlerveen«.	door(e)lse veld
Tot de gemeente	
» Den Ham«	n ham
behoort	
» Vroomshoop«,	vroomshoop
dat meestal	
» het Kanaal«	t kanaal
genoemd wordt.	
Van iemand, die in Vroomshoop woont,	
zegt men	
» hij woont aan het Kanaal«.	hei wâant an t kanaal
De inwoners van Vroomshoop zijn	
» de Kanaalsen«.	de kanaalsen
Waar het kanaal van Almelo naar	
Koevorden een zijtak naar Zwolle krijgt,	
ligt	

» het Punt«.	t punt
Noordelijk van Vriezenveen, in de gemeente	
» Hardenberg«	haddenbaaig
ligt	
» Sibculo«,	sipkeloo
waar het in 1406 gestichte klooster van de Cisterciensers heeft gestaan. Ook in Vriezenveen was een overlevering bekend, die vertelde, dat het klooster gesticht werd door twee monniken, genaamd Sibbe en Culo. De naam Sibculo wordt echter al eerder dan in 1406 vermeld. De buurtschap Sibculo heet altijd nog	
» het Klooster«;	t klooster
de bewoners van Sibculo zijn	
» de kloostersen«.	de kloostersen
» De Bruine Haar«	de brūne haar
ligt op de noordoostelijke grens van de gemeente Vriezenveen.	
» In Pruisen«	in pruusen
of	in de pruus
» in het Pruisische gebied«,	in t pruus(ch)e
waarmee de grensstreek bedoeld wordt, ligt de buurtschap	
» de Striepe«.	de striipe
Een Duitser noemt men ook wel	
» een Pruis«.	ne prause
» De graafschap«	de graāfschop
is het graafschap	
» Bentheim«.	bèentem
Van de stad	
» Münster«	möönster
in Westfalen zegt men:	
» zo zeker (vast) als Münster«,	zoo vaste as möönster
als men ergens heel zeker van is.	
Ook met de Duitse stad	

» Osnabrück« onderhielden Vriezenveners betrekkingen in verband met de uitgebreidheid van de handel van sommigen van hen. In de gemeente	oozenbrugge
» Tubbergen«, oostelijk aan Vriezenveen grenzend, liggen	tubbege
» Langeveen« en	t lange vjenne
» Geesteren«. » Op het gebied van Geesteren« ligt	geisteren in t geiske
» het Geesterse veld«. Andere Twentse plaatsen zijn	t geiske veld
» Oldenzaal«,	öllenzel
» Ootmarsum«,	oatmuschen
» Weerselo«,	weersele
» Hengelo«,	hengele
» Borne«, waar in de buurt	bwarne
» het Weleveld« lag,	t wjelleveld
» Delden«,	dèèlen
» Rijssen«,	riisen
» Markelo«,	maaikele
» Enter«.	èèntert
» De inwoners van Enter« stonden bij de Vriezenveners blijkbaar als opvliegend bekend, want voor boos of opvliegend kent men	de èènters(ch)en
» enters«:	èènters(ch)
» daar zou je enters van worden«.	door zò-j èènters(ch) van wòdden
Bij	
» Ommen« lag	ommen
» de Ommer Schans«. Verder naar het noorden vindt men	de ommer schääanse

»Koevorden«.	kòŕverde
»De stad Groningen« ligt in	grönnegen
»de provincie Groningen, in het Groninger land«.	t grönnegerlâând
Smelt noemt in zijn eerder vermelde brief, 1842, nog de plaatsnamen	
»Haaksbergen«,	wakkesbaaigen (haaksbaaigen)
»Deventer«,	djemter
»Nijmegen«,	nimwjäägen
»Antwerpen«.	antwaaipen

2. FAMILIELEVEN

Als	
»de jongen«	n jonge
belangstelling gaat krijgen voor	
»het meisje«,	t määchiin
zegt men van hem wel:	
»hij kijkt al naar de meisjes«;	hei hef a(l) aareg
hij is dan ook	
»een trotse haan«.	nen driesten häänen
Een meisje, dat nogal onbeheerst optreedt, of in het algemeen een vrouw, die een n onbeheerst leven leidt, heet:	
»een wilde meid«,	ne jäpse
»een wildebras«.	ne jûsge
Van iemand, maar meer van een vrouw dan van een man, die plezier in het leven heeft, vooral sexueel bedoeld, kan gezegd worden:	
»zij heeft nog wel schik in het blaasje«.	hei (zei) hef nõg wal schik in t bløesiin
Een vrouw kan	
»vurig, fleurig«	ke(r)däits
zijn, wat niet alleen op een vurig temperament duidt, maar op ook een flink, kordaat optreden.	
Hoofdzakelijk, maar niet enkel in erotische zin bedoeld kan iemand	
»fel«	fäil
zijn of	
»heet, vurig«.	hetseg
Zo iemand heeft	
»een vurige aard«.	nen hetsegen oord
Van een vurig meisje wordt wel gezegd:	

»mij dunkt, dat je er wel een ei
in koken kunt«.

Een jongen of een meisje kan
»een oogje op iemand hebben«.
»Als de betrekkingen tussen een
jongen en een meisje intiem
worden«,

zegt men van de jongen:

»hij heeft kontakt met een meisje«.
»Hij gaat vrijen«.
»Hij heeft verkering met
Hanechiin«.
»Hij heeft een meisje«.
»Het is dik aan«.

De kennismaking tussen een jongen en een
meisje vond min of meer in het geheim en
meestal schijnbaar bij toeval plaats. Het
waren de vooral bijzondere gelegenheden
van feestelijkheden, zoals bruiloften,
kermissen, markten e.d., of ook wel de
meer huiselijke bijeenkomsten, visites,
vroegere spinvisites, waarop men
intiemere banden probeerde aan te knopen.
Een verkering werd openbaar en kreeg het
karakter van een verloving, als de jongen
bij zijn meisje thuiskwam.

»Hij is er thuis geweest«

betekende dus zoveel als hij is het met dat
meisje eens geworden.

Ging het echter allemaal niet zo vlot en
wilde een meisje van een jongen niets
weten, dan zei men:

»hij heeft een blauwtje gelopen«.
Het vooruitzicht op een aanstaande
bruiloft, trouwens op een of ander feest
in het algemeen, kan men omschrijven met
»wij krijgen binnenkort nog een

mii döönkt, ii kjunt der wal
n äi in kwakken

n öögiin op eimãand hebben
as t anleift

hei hef sjããns
hei geit hen vrijen
hei vrijt met hannechiin;
hei dout met hannechiin
hei hef ne meid
t is dikke an

hei hef (is) der in huus
ewjãã(e)

hei hef nen bloonden eloopen

wii krij:gt temet nõg nen

goede dag«

of met

» wij krijgen binnenkort nog een
natte dag«.

Voor het zover was, ging de jongen op het
gemeentehuis aangifte doen van zijn
voorgenomen huwelijk:

» hij is naar de burgemeester
geweest«.

Vervolgens ging men bij voorkeur op
zaterdag

» in ondertrouw«.

» Zij zijn ondertrouwd«.

Dan waren ook

» de getuigen«
aangewezen.

» Hun voornemen te gaan trouwen
is aan het gemeentehuis
aangeplakt, bekend gemaakt«.

Men wenste de ouders met een voorgenomen
huwelijk geluk:

» gefeliciteerd met het voornemen
van je dochter (je zoon) en dat
het doorgang hebben mag«.

Na de ondertrouw hield men

» de feestelijke maaltijd«,
heel vaak op twee maandagavonden, de
eerste keer bij het meisje thuis, een week
later bij de jongen, met de naaste familie.

» Zij houden gastmaal«.

Vroeger werd op twee achtereenvolgende
zondagen in de kerk de huwelijksinzegening

» aangekondigd«.

» Is hun huwelijksinzegening al
aangekondigd« ?

Als de ondertrouw van een bruidspaar in
de kerk is

göden dag

wii krii:gt temet nõg nen
natten dag

hei hef nåå de björgemåister
hen ewjään(e)

hen inschrii:ven
zei bint ineschriieven

de getuu:gen

zei bint aneplakt

filseteerd met t vuu:rnejemmen
van ðine dõchter (ðinen zjõnne)
en dåt t duu:rgåånk hebben
mag.

t gastmål

zei hebt gastmål

verkunnegd
seent ze a(l) verkunnegd

»afgelezen«,

is het

»afgekondigd«.

»De dominee heeft het in de kerk afgekondigd«.

Op de zaterdagavond na de ondertrouw kwamen de vrouwen en de meisjes uit de buurt, ook de vriendinnen van het meisje bijeen om

»papieren rozen (te) maken«.

»De rozen, de roosjes«
waren bestemd voor versieringen.

»Het maken van rozen«
was een uitgezochte gelegenheid voor de jongelui om nader met elkaar kennis te maken; de jongemannen probeerden dan met de meisjes in kontakt te komen:

»dan was het jacht voor de jongens«.

»De bruid«
en

»de bruidegom«
gingen vroeger bij voorkeur op zaterdag

»trouwen«
in het gemeentehuis.

Na de huwelijksvoltrekking dragen zij

»de trouwring«.
Men kan

»op huwelijksvoorwaarden trouwen«.

Van een gedwongen huwelijk zegt men wel

»het ei in de netels leggen«,
welke uitdrukking ook in meer algemene zin gebezigd wordt, als men bedoelt, dat iets mislukt is; dat iemand iets op onjuiste wijze behandelt of uitvoert.

Als een echtpaar bij de ouders van de vrouw, later ook wel bij de ouders van de

öfeljäären

öfekunnegd

n doomneer heft in de kaaike öfezegd

roozen maaken

de roozen, de röösiis

t roos maaken

dan was t jacht vuu:r de vèènte

de brüüd

n bruueman

traüwen

n traüwreerk

in de frääñse wet traüwen

t äi in de njöttelen läggen

man, ging inwonen, dan gingen zij
»introuwen«.

Iemand, die ongelukkig getrouwd is, is
»over de huttentutbezem
getrouwd«.

Van iemand, die in een vrij huwelijk met
vrouw samenleefd, zegt men:
»hij ligt bij een vrouw«.

Voor
»scheiden, echtscheiden«
wordt ook gebruikt

»aftrouwen«.
Het huwelijk wordt kritisch beschouwd,
als gezegd wordt:

»wie trouwt komt op de slijpsteen«.

Men zegt echter ook:
»een goede vrouw is als smeer
aan de wagen«,
al hoort daar blijkbaar bij:

»de vrouw en de hond horen onder
het eerste gebint«,

wat zeggen wil, dat een vrouw thuis
behoort te blijven om het huishoudelijke
werk te verrichten. Het eerste gebint
staat in het voorste gedeelte van het
boerenhuis. Terwille van het rijm zal
gebeent wel vervangen zijn door
geboont.

Als de dag van
»de bruiloft«

bekend is, gaan
»de bruiloftsnodigers«
op pad. Vroeger waren dat twee jonge
mannen, die lange Goudse pijpen met
kleurige papieren om de steel bij zich
hadden en een palmtakje aan de pet

intraðwen

waaver n huttentutbessem
etraðwd

hei lig bii n wiif (ne vraðwe)

schäiden

ðftraðwen

dei traðwt koomp op n
sliipstein

n goðwe vraðwe is as smeer
an de waage

de vraðwe en n hoond höört
oonder t eerste geboont

de brulfte
de brúðdlachte

de brulftenööggers

- droegen. In meer recente tijd werden de gasten uitgenodigd door
- »de bruiloftsnodigsters«, de brulftenöögsters
meestal twee zusters van bruid en bruidegom. Zij kregen van het bruidspaar een nieuwe jurk, die zij tijdens het nodigen droegen.
- Op de zaterdag na de voltrekking van het huwelijk in het gemeentehuis vond
- »het inhuizen« t inhuu:zen
plaats. Als het jonge echtpaar een eigen woning ging betrekken, werd de inboedel op twee of drie wagens naar die woning gebracht. Het tuig van de paarden was versierd met papieren roosjes. Het overbrengen van de inboedel werd geregeld door de buurtbewoners. Op de eerste wagen werden de klok, de kast en het bed vervoerd. Ook de bruiloftsnodigers reden mee. Op de volgende wagens was de spiegel en overig meubilair geladen. Het
- »opladen van de kast« kast oplää(de)n
evenals het
- »afladen van de kast« kast oflää(de)n
door de mannen van de oude en de nieuwe buurt gaf een mooie gelegenheid tot het maken van een klein feestje, waarbij het glas geheven kon worden.
- Achter de wagens liep het bruidspaar en zijn familie en verder ook wie een bruiloftsgeschenk gegeven had. Dat geschenk werd dan meestal meegedragen. Was de bruid uit een boerengezin, dan liep achter in de stoet ook de met roosjes versierde
- »bruidskoe«, de brüüdsköö
die zij als bruidsschat meebracht.
- Onderweg kon de stoet opgehouden worden

door vrienden, die eerst de fles wilden aanspreken, alvorens de weg weer vrij te geven.

»Zij houden de inhuizers op«.

Na het inhuizen werd vaak in de versierde wagens een tocht door het dorp gemaakt, vooral door de jongeren. Men noemde dat

»bruidswagen jagen, rijden met de bruidswagen«.

»De bruidswagen«

kon ook de versierde wagen zijn, waarmee de bruid van een andere plaats ingehaald werd. Men was echter niet altijd ingenomen met een bruid of bruidegom van elders.

Van iemand, die met een niet-Vriezenveens meisje ging trouwen, zei men wel:

»hij kan er in Vriezenveen niet een krijgen«.

De bruiloft werd 's avonds na het inhuizen gevierd. Men maakte wel onderscheid tussen

»de jongeluisbruiloft«
op de bewuste zaterdagavond en

»de oudeluisbruiloft«,
die op de daarop volgende maandagavond gehouden werd.

De gasten wensten het bruidspaar geluk met de woorden

»ik wens je het beste in je trouwen«.

Een bruiloft, waarbij de gasten iets meebrachten als tegemoetkoming in de kosten, heette

»een geefbruiloft«.

De avond, waarop de resten aan drank e.d. van de bruiloft opgemaakt worden, heet

zei möut de inhuuzers op
zei möut eer op

brüddwaage jaagen

de brüddwaage

hei kan der op t vjenne neit
eine krii:gen

de jongelöisbrulfte

de oolelöisbrulfte

ik wöönsche üd t beste in üdn
traüwen

ne giievebrulfte

» staartjesavond«.

Het feest, dat wel gegeven werd als tegenprestatie na een geslaagd bruiloftsfeest, noemde men

stattiisäävend

» weerombruiloft«.

De kerkelijke huwelijksinzegening vond plaats op de zondagmiddag na het burgerlijke huwelijk. Vooraf kwamen

wii:rummebrulfte

» de aantrekkers, aankleders«

bij de bruidegom thuis. Zij werden verondersteld hem bij het aankleden behulpzaam te zijn. Samen haalden zij daarna de bruid om ter trouwing te gaan. Bij die gelegenheid ging

de antrekkers

» het bruidsbakje«,

een tinnen kommetje met

t brüdsbäkkiin

» jenever met stroop«,

rond, waaruit met een lepel gedronken werd. Daarna liep men gezamenlijk naar de kerk. Na het kerkelijk huwelijk gingen bruid en bruidegom naar hun woning. Ter nadere kennismaking werden de nieuwe buurvrouwen al gauw uitgenodigd op een

klungelœle

» bruiloftsfeestje voor buurvrouwen«,

dat ook gegeven werd als een afscheid van de buurvrouwen van de vroegere buurt.

nääberwii:venbrulfte

» Als je ingehuisd bent, moet je de buurvrouwen te gast hebben«.

aj inehuu:sd zeent, möj de nääberwii:ve te gaste hebben.

» Daar hebben ze de buurvrouwen te gast«.

door hebt ze nääberwii:ve

Het was er een teken voor, dat men in de nieuwe buurt opgenomen wenste te worden. Men zei dan:

» hij heeft de buurt aangenomen«.

hei hef de buu:rte anenjömmen

Een pasgetrouwd paar, dat nog geen mest

in de stal had, nodigde de buren op
»mestbede«.

mesbjää

Wie die uitnodiging aannam, was verplicht
een hoeveelheid mest af te staan.

Iets soortgelijks was de

»zandbede«,

zäändbjää

waarvoor de buren uitgenodigd werden,
als er voor het jonge echtpaar een huis
gebouwd werd en men zand nodig had.

Beide gebruiken waren echter niet alleen
aan een huwelijk gebonden.

Men kende zoiets ook na een brand e.d.

Als een vrouw in verwachting is wordt van
haar gezegd

»er is wat bij«

der is wat bii

of

»hij heeft er wat bij«.

hei hef der wat bii

Sprekend over het gezin, waar een kind
verwacht wordt, zegt men ook

»daar is wat te doen«.

door is wat te döön

Van een vrouw, die tegen de verwachting
in nog altijd niet zwanger is, hoort men
wel zeggen

»die loopt nog altijd met een
ondiepe buik«.

dei lõp nõg altijd met nen
schöllen büük

Een bepaalde voorkeur voor iets vertonen
tijdens de periode van zwangerschap heet

»met lusten wezen«.

met lusten wjään

Als de man de vroedvrouw gaat halen om
bij de bevalling aanwezig te zijn of om de
bevalling te leiden, zegt men van hem

»hij loopt met een rappe klomp«
of

hei lõp met nen rappen kloomp

»hij loopt met een rapklomp«.

hei lõp met nen rapkloomp

Dat kan slaan op het feit, dat een man in
die omstandigheden zich vaak haasten moet,

maar	
» een gebarsten klomp rapt«	nen ebjöstenen kloomp rapt
ook, d.w.z. maakt bij het lopen een rammelend geluid.	
Een oudere naam voor	
» de vroedvrouw«	de vröðdvraðwe
was	't vröðdwiif
» bestemoer«	bestemoor
of	
» wijzemoer«.	wii: zemoor
De barensweeën heten	
» de vlaag, de vlagen«	de vlääge(n)
Als de weeën bij een bevalling toenemen, zegt men	
» het haalt aan«.	t haalt an
Van de man, wiens vrouw een kind gekregen heeft, hoort men zeggen	
» hij heeft de vrouw in bed«.	hei hef de vraðwe in berre
Waar een vrouw	
» in de kraam«	kraåmeriije
ligt, brengt de familie	
» een krentewegge«.	nen kreentenwäggen
Een buurvrouw zorgt voor	
» rijst met pruimen«.	riis met plüð:men
Op kraamvisite gaan noemt men	
» gaan kraamschudden«.	hen kraåmschudden gån
Voor de verzorging van de kraamvrouw en het kind komt	
» de baakster«	de bääkster
» bakeren«	bääkeren
Voor	
» kind, kinderen«	keend, keender
wordt meestal het woord	
» wicht, wichten«	wicht, wichter
gebruikt:	
» daar hebben ze veel kinderen«;	door hebt ze n schöt vol wichter
in dat gezin zijn	

»kinderen van twee vaders«; dat is	tweiderònder wichter
»een kind uit een eerder huwelijk«.	n vuu:rwicht
»Een buitenbeentje« kan ook een buitenechtelijk kind zijn, waarvan nogal minachtend gezegd kan worden	n buutenbeintiin
»dat is een opgeraapte«.	dät is nen opgegadderden
»Een tweeling« heet meestal	nen tweiling
»een paartje«. Op	n pāartiin
»de doopdag« laat men het kind	n döup(s)dag
»dopen«, dan vindt dus	döupen
»de doop« plaats. Het kind, dat	de döupe
»de kinderdoop« toebediend krijgt, draagt meestal	de keenderdöupe
»een doopskleed«.	n döupkleed
»Het doopwater« bevindt zich in	t döupwaater
»het doopbekken«. Het eerste en het tweede kind worden genoemd naar de grootouders van vaders zijde. Als beide grootouders van vaders zijde aldus	t döupbekken
»vernoemd« zijn, noemt men de volgende kinderen naar de grootouders van moeders zijde. De moeder kan	benöumd
»een kind de borst geven«.	n wicht de bjöste giieven
»De tepel« kan ook de vrouwenborst betekenen. Van een uitwonend kind, dat moeder gaat	de titte

bezoeken, wordt wel eens schertsend gezegd	
» hij gaat de borst halen«.	hei geit de titte halen
Een kind, dat geen borstvoeding krijgt, is	
» aan de fles«.	an de fläsche
Voor kleine kinderen maakte men van een stukje oud laken met suiker, dat met garen omwonden werd	
» een suikerdot«.	ne sokkerpoppe
Kinderen dragen om morsen op de kleren tijdens het eten te voorkomen	
» een slabbetje, morsdoekje«.	ne slabbe n släbbechiin
Een kind, dat in	
» de wieg«	de weige
ligt, wordt wel	
» een wiegekind«	n weigenkeend
genoemd.	
In de wieg lag	
» het wiegekleed«	t weigenkleed
Het onderstel van de wieg heet	
» het wiegebeen«.	t weige(n)bein
Van iemand, die opvallend grote klompen draagt, zegt men, dat hij	
» klompen als wiegebenen«	kloompe as weige(n)beine
aan heeft.	
Voor	
» wiegen«	weigen
kent men ook	
» de wieg aanstoten«.	de weige anhötken, anhutken, anhötten
Een klein kind doen inslapen en sussen door het op de knieën voor- en achterover te laten schommelen heet	
» bossen«.	bossen
Men zong daarbij een liedje:	
» Dieksien gaat naar Zwolle,	diiksiin geit nää zwolle,

Van Zwolle gaat het naar
 Kampen,
 Haalt een wagen met planken,
 In Kampen op de toren
 Pakt Dieksien de koe bij de
 horen
 En waarom doet onze Dieksman
 dat ?
 Omdat hij zo graag
 beschuitenmelk eet.
 » Een bossewagen«
 is
 » een kinderwagen«
 zonder veren, die ook als wieg gebruikt
 wordt.
 Lichtelijk spottend noemt men een
 kinderwagen - ook de bedstee -
 » de koets«.

Voor een kinderstoel gebruikt men ook het
 woord
 » de kakstoel«.

Een zuigeling werd in
 » het luierpak«
 gewikkeld.

» Laat je niet in het pak doen«
 waarschuwt men iemand, die zich misschien
 zal laten beetnemen.
 Een luier heet
 » een (pis)doek«.

De flanellen onderlegger in de wieg noemt
 men
 » de luier«.

De eerste drie maanden in het leven van een
 zuigeling is
 » het dommelkwartaal«.

Brabbeltaal van een klein kind heet
 » hoenderfrans«.

Kleine kinderen, jongens zowel als meisjes,

van zwolle geit t nãã
 kaampen,
 haalt ne waage met plããnken,
 in kaampen op n tooren
 krig diiksiin de kôû bii t
 hooren
 en woorumme dòût oonze(n)
 diiksman dãt
 umdãt e zoo geerne
 beschuute(n)melk et
 ne bossewaage

 ne wichterwaage

 de kãûse

 n kakstòûl

 t pak

 lããt ûû neit in t pak dòûn

 nen (pis)dòûk

 de lãã:re

 t dommelveereljaar

 hòûnderfrããns

droegen rokken. Als de jongens een jaar of vier waren, eigenlijk als zij zindelijk waren, kregen zij een broek aan.	
» Zie hem eens lopen, hij is al een hele kerel« zegt men van een jongen, die bijna een broek zal gaan dragen. Een kind, dat meerderjarig is, is	zei hum is loopen, hei is al nen heelen boksenbuu:l
» mondig«.	mööndeg
Een voogd kan men	
» uit de waardigheid van voogd ontzetten«.	balmo(o)nden
Als	
» voornaam« in het Vriezenveens het meest gebruikelijk zijn:	vuu: rnääm
» Egbert«,	aaipt, èèmt
» Aaltje, Alida«,	aale, aaltiin, œele, œeltiin
» Albert, Albertus«,	albt, appe, appiin, aps
» Anna«,	anne, ante, antiin, annechiin,
» Barend, Berend«,	baarend, beer(e)nd,
» Bernard, Bernardus«,	bännääd, bänd, benads, nads,
» Bertha«,	bät, bätta, bätte,
» Bertus«,	bäts,

» Elisabeth«,

» Abraham«,

» Daatje«,

» Dika, Frederika«,

» Dina«;

vooral de naam Dina wordt vaak met een
mannennaam gecombineerd:

» Wolterdina«,

» Jasperdina«,

» Alber(t)dina«,

» Gerritdina«;

» Dirk«

» Falina«,

» Femia«,

» Fennigje«,

» Fina«,

» Frederik«,

bats,

bèèts,

bèèt,

betje,

bette,

bettiin,

bram,

bremmechiin,

daatiin,

diikaa,

diike,

diikiin,

dii: ,

diinaa,

dii:ne,

diintiin,

wòlterdiinaa

jasperdiinaa

alber(t)diinaa

gaaidii:ne

djerk,

derk,

faalii:ne

feeme,

femmechiin,

fenne,

fennechiin,

fii: ,

fii:chiin,

fiije,

fii:ne,

fiinte,

fr(j)äärek,

freek,

freekiin,

frits,

» Gerhard, Gerrit«,	fritsiin gaait, gerrät, gerriit, geerte, gjäärte, gjäärtiin,
» Geertje«,	geeze, geesiin, graads, graadsiin,
» Geesje«,	gradda, gradde, griit, greite,
» Gerhardus«,	haaim, herm, herre, mannes, mans,
» Gerharda«,	hään, hendriike, hindrik, hink, hnr(i)k, heri(n)k, hendriiks, diiks,
» Griet«,	jääpek, jan, jääntiin, jans, jehans, jansiin, jenne, jennechiin, jezii:ne, siit,
» Herman, Hermannus«,	
» Hein«,	
» Hendrika«,	
» Hendrik, Hendrikus«,	
» Japik, Jacobus«,	
» Jan«,	
» Johannes«,	
» Jennigje«,	
» Jeziena, Josina«,	

» Johanna«,	jooanna, joo, joochiin, hannaa, joozep, juu: , kaa, kaatiin, klääs, klæsiin, klääzii:ne knel, kneelis, kneeliiaa, kris, krissiin, kunne, kunnechiin, kûûraad, kûû:rd, leene, leente, leentiin, leeuwnad, leeuwchiin, leida, leide, lei, daa, daatiin, leidus, liinte, luuks, marrii, marriije, miije, miite, miitiin,
» Jozef«,	
» Julia«,	
» Kaatje«,	
» Klaas«,	
» Klazina«,	
» Cornelis«,	
» Cornelia«,	
» Christina«,	
» Kunna«,	
» Koenraad«,	
» Lena«,	
» Leonard«,	
» Aleida«,	
» Aleidus«,	
» Lina«,	
» Lucas«,	
» Maria«,	

»Maarten«,
»Martinus«,
»Mina«,

»Naatje«,

»Arnoldus«,
»Adam«,
»Arend«,
»Otto«,
»Paul«,
»Piet«,

»Rika«,

»Roelof«,

»Suzanna«,
»Saar«,

»Sofia«,
»Teunis«,
»Toon«,

»Trijn«,

»Gertruida«,

»Gezina«,

mitje,
matten,
mattiins,
miinaa,
mii:ne,
miinte,
miintiin,
naate,
naatiin,
nòls,
ââdam,
oorend,
otte,
paâwel,
piit,
piitiin,
riikaa,
riike,
riik,
riikiin,
rââlf,
ròâlf,
rââlfiiin,
sanne,
seere,
seertiin,
sefii,
tjônniis,
toone,
tööne,
tööntiin,
trein,
treintiin,
tröi,
tröichiin,
truude,
ziinaa,
zii:ne,

» Zwerus«.

In Vriezenveen wordt

»volk«,

»ons volk«

nog gebruikt in de oude betekenis van de enge familiekring in het ouderlijk huis, de huisgenoten, zoals dat trouwens ook in grote delen van Oostnederland nog vrij algemeen gebeurt.

»Op mijn (ons) ouderlijk erf«.

»Hij is met zijn vrouw bij onze ouders, in ons ouderlijk huis, komen inwonen«.

»Dat waren bekenden van ons«, kan ook gebruikt worden in de betekenis van verwant: wij waren met hen daar verwant.

»De verwantschap«.

Zo kan

»vriend, vrienden«

de betekenis van bloedverwant hebben:

»dat is nog familie van mij«, en

»vriendschap«

betekent ook familie:

»dat is nog familie«.

»De naaste, het naaste«

is de naaste buur, maar eveneens de naaste bloedverwant:

»wie is zijn naaste bloedverwant«?

Van verre familieleden zegt men wel

»dat zijn nog klompen uit dezelfde boom«.

Uit de toon vallen binnen een bepaalde

ziinte,
ziintin,
zweer(s).

vòlk

oonne vòlk

bii oonne vòlk op t aaif
hei is bii oonne vòlk in
etraùwd

wii waaren door kunneg

de kunneghaid

vrèènd, vrèènde

door zeen ik nòg vrèènde tòff

vrèèndschop

dāt is nòg in de vrèèndschop
de neegste, t neegste

wei is door t neegste

dāt zeent nòg kloompe uut n
zöl(f)den boom

familie heet	
» uit de aard slaan«.	uut n oord slään
Familieleden uit het tweede geslacht zijn	
» grootvader«	groffaare
en	
» grootmoeder«.	grootmûre gropmûre
Vroeger was	
» ote, ootje«	oote, ootiin
blijkbaar een gebruikelijk woord voor grootmoeder. In de woordenlijst van Jonker wordt het althans tweemaal vermeld, eenmaal met de aantekening, dat het niet gezegd wordt van een nog jonge grootmoeder. In dat geval zou men van een grootmûre spreken. Tegenwoordig lijkt men oote en ootiin niet meer te gebruiken. Het woord is thans zelfs bij velen onbekend. Een oud vrouwtje heet nog wel	
» een bestje«,	n bessiin
maar van een verschil tussen de grootmoeder van vaders zijde en van moeders zijde, dat gemaakt zou worden met behulp van de woorden oote, ootiin en bessiin, blijkt niets (meer).	
Familieleden uit het derde geslacht zijn	
» de ouders«,	de òlders
» vader«,	vaare, vaatiin
» hij lijkt op zijn vader«;	hei slat ziin vaare
een uitdrukking van twijfel - het kan meevallen, het kan tegenvallen - is:	
» het kan wezen, dat mijn vader een broodje meebrengt, het kan ook wezen, dat hij het geld verdrinkt (verzuipt)«;	t kan wjään, dät miin vaare n stuutiin met brènk, t kan wjään, dät e t geld ve(r)zop
» moeder«,	mûre
» schoonvader«,	schoonvaare

»schoonmoeder«.

Familieleden van het vierde geslacht zijn

- »zoon«;
- »een enige zoon«,
- »mijn zoon (ook mijn broer), toen die nog leefde«;
- »dochter«,
- »schoonzoon«,
- »schoondochter«,
- »broer«,
- »zuster«,
- »halfbroer«,
- »halfzuster«,
- »zwager«,
- »schoonzuster«,

al lijkt het erop, dat thans
schoonzuster het meest gebruikelijke
woord is.

Het kind van broer of zuster is een

»oomzegger«.

Van een volle neef kan men zeggen:

»hij is zo veel als mijn neef«,

»mijn nicht«.

»Achterneef«

en

»achternicht«

zijn de

»nicht- en - nevenkinderen«.

»Oom«:

»Dieksom - oom Dieks«,

kan ook in het bijzonder de inwonende
ongetrouwde oom zijn.

schoonmãäre

zjõnne

nen ennegsten zjõnne

wat oons jan was

dõchter

schoonzjõnne

schoondõchter

bröör

zuster

halfbröör

halfzuster

zwããger

zweegster

zwøeg(e)ske

zwøegerse

zwøegerste

snoorse

schoonzuster

oomzegger

hei is zoo vjõlle as miin

njäãve

miin nichte

ãchternjäãve

ãchternichte

nichtenjäãvenkeender

ööme

diiksööme

» tante«	tante, tãante
was het gewone woord vroeger	
» moei«:	möie
» Hannemoei - tante Hanne«.	hannemöie
Van iemand, die stervende is hoort men wel zeggen	
» hij is aan het afweven«.	hei is an t ðfwjääven
Als hij overleden is, zegt men	
» hij is uit zijn lijden«.	hei is uut ziin lii:den
ook wel	
» hij is uit de tijd«.	hei is uut de tiid
Heeft iemand voor te	
» sterven«,	staaiven
» dood (te) gaan«,	dood (te) gään
een langdurig ziekbed gehad, dan zegt men van hem	
» hij heeft lang geleden«.	hei hef lange eliiën
Zelfmoord plegen heet ook wel	
» zichzelf te kort doen«.	zichzölf te kwòt dōdn
Nadat iemand overleden is gaan de buren, wier burenplicht het is zoiets mondeling bekend te maken,	
» de aanzeggers«,	de anzäggers
het overlijden	
» aanzeggen«.	anzäggen
Dat gebeurt niet alleen bij het overlijden, maar ook bij andere belangrijke gebeurtenissen in de gemeenschap der buren, zoals bij een geboorte. Vaak waren het de vrouwen, die zich van die plicht kweten.	
Van een	
» lijk«,	liik
dat nog boven de aarde staat, wordt wel gezegd	
» hij staat dood boven de haard«.	hei steit dood bwaven n

Met de heerd kan men nml. ook het woongedeelte bedoelen, waarin de haard zich bevindt.

Voor een dode

»afleggen«

kent men nog

»verhemdkleden - het doodskleed aantrekken«.

In een dagboek van de Vriezenveense schout en burgemeester J. Kruijs, 1818-1830, komt, naar een mededeling van H. Jansen, de volgende aantekening voor: daar ik verwachtte, dat schouwing zou plaats vinden, liet ik het lijk onverhemdkleed tot nader order van den officier.

Het kisten van een lijk heet ook wel een lijk

»in het vat leggen«.

Voor

»de groeve - de begrafenis«

wordt men uitgenodigd door een

»nodiger ter begrafenis«.

Men werd dan tevens uitgenodigd voor

»het begrafenismaal«.

De gròfve wordt gebruikt in de betekenis van begrafenis en ook van graf.

Bij het condoleren van de nabestaanden zegt men:

»ik hoop, dat je het verlies op de volmaaktste plaats mag aantreffen«.

In plaats van t verleis kan ook de naam van de overledene genoemd worden, ook zegt men daarvoor wel

òflāggen

verjem(d)kleeden

in t vat lāggen

de gròfve

gròfvenbidder

gròfvennööger

t gròfvenmāål

ik wappe, dās te (dāt ii)

t verleis op de volmaak(t)ste

plaase an magst (muuegt)

trāffen

hum of eer .	
Het begraven van een mens heet ook	
» heen (weg) - brengen « .	henbrengen
Een dode uitluiden noemt men	
» verluiden « .	ve(r)luuen
De	
» dragers «	dräägers
zijn in het bijzonder de mannen, die de	
lijkkist dragen bij de begrafenis.	
Vroeger droeg men de lijkkist te voet naar	
het kerkhof. Het behoorde weer tot de	
plichten der bureu een en ander te	
verzorgen. De achtergebleven echtgenoot	
of echtgenote is de	
» weduwan «	weddeman
	weddekeerl
of de	
» weduwvrouw « .	weddevrauwe
Rouw dragen heet	
» rouwen « .	rauwen
Als teken van rouw droegen de mannen een	
» rouwroosje « ,	rauwroösiin
een soort rozetje in een knoopsgat of aan	
de pet, de hoed. Zij gingen zes weken met	
de hoge hoed op naar de kerk. Zo'n hoed	
noemde men wel de	
» kerkehoed « .	kaaikenhööd
De vrouwen droegen twee jaar lang	
» diepe rouw «	dichten rauw
en daarna nog een jaar een lichte rouw,	
» kamerdoekse rouw « .	kaamerdöök(s)en rauw
Dit kaamerdöök was een fijn soort	
katoen, waarvan o.a. de mutsen voor de	
lichte rouw gemaakt werden, waarbij de	
geheel witte muts van de diepe rouw	
vervangen werd door een muts, waarbij een	
blauw stukje tussen het kant verwerkt	
werd.	

Als iemand de rouw heeft afgelegd, zegt
men van hem:

»hij is uit de rouw«

Iemands

»nalatenschap«

heet ook wel zijn

»versterf«.

Hij kan iets

»nalaten (bij versterf)«,

en iets

»bij testament toewijzen -
vermaken«.

Zijn

»erfgenamen«

krijgen een

»erfenis«,

zij

»erven«

van hem.

hei hef de raðw wil:r uut

nââlââtenshop

ve(r)staaif

nââlââten bii

ve(r)staaif

ve(r)maaken

aaiven

aaifenisse

aaiven

3. HUIS- EN BIJNAMEN

Ook in Vriezenveen was het en is het in vele gevallen nog altijd de gewoonte iemand met een huisnaam of een bijnaam te benoemen. Vaak kent men iemands eigen naam veel minder goed dan zijn huis- of bijnaam. Men spreekt elkaar heel gemakkelijk met de voornaam aan, zodat de huis- of bijnaam in hoofdzaak in het gesprek over de betrokken persoon gebruikt wordt.

Uit de verzameling van namen, die hieronder volgt, blijkt al gauw, dat de z.g. huisnamen in de meeste gevallen bijnamen zijn, die aan een huis of een boerderij gebonden raakten en daardoor op nieuwe bewoners van een andere familie konden overgaan. De namen vertonen alle kenmerken van bijnamen van een goedmoedige spot tot een scherpe hekeling van iemands gebreken of gewoontes, terwijl er ook heel neutrale namen tussen staan. Maar de herkomst en het ontstaan van de huis- en bijnamen valt vaak alleen maar te gissen, andere zijn daarentegen door hun neutrale inhoud of door duidelijke spot en hekeling nog altijd doorzichtig. Daarom leek het het beste te volstaan met een uitvoerige lijst van namen zonder een nadere indeling te beproeven. Links staan de namen, die als huisnaam dienst doen, rechts de namen voor bepaalde personen, die van de huisnamen afgeleid zijn of alleen maar als bijnaam gebruikt worden.

ââbââ: r, n

ââdam

ââlps

ââms

appen, de

appiin

arlekâin

baaisbââ: r

baaisdâkter

batsiis, de

battelinks, de

ââdams - hâin

ââlps - jans

ââms - diika

jââpiks - appiin

arlekâins - freekiin

baais - jan

bäkkers, de	bäkkers-bäts
beemääns	bäkkers-geert
beeniis	beemääns-zii:ne
	beeniis-djärk
	benads ziinen hink
böömen, de	
biisterbûûr, de	biisterbûûrs-jans
biisters, de	biisters-albt
billen, de	billen-dii:
bladwen, n	bladwens-nads
	bles-häin
blessiin	
bûû:r, de	
bûû:rs, de	bûû:rs-jans
	bogge, de
bokkiin	bok,haaim
	boksen-nads
bôlten jan bûû:r	bôlten-jenne
bonnen, de	
boms, de	boms-willem
bonthuus	
boonen, de	boonen-gerräd
boosmääns, de	boosmääns-djärk
	bos-wicher
boshöûnder	
bruggiis, de	
bosjääger, de	
	bos-mans
breenk	breenk-beerend
bröör, de	
bröötiin	
brii	brii-jan
brikken, de	brikken-toone
brääms, de	
brûûks	slôtbrûûks
brood	broodgaait
buusen, de	buusen-diikiin
bullechiis	bullechiis-bätte

buuter-beerend	
buuter-mulder	
buuter-sniider	
buuje, de	
baron, de	
diiken	diiken-zwil
dûûs	dûûs-herman
doornbos	doornbos-gerrād
dootiin	dootiis-diike
döppert, n	döpperts-gaait
	döttii
drossen, de	
	duumpiin,, -tiin
duffel	
elsiin	elsiis-wicher
	èènen-benads
èèmbs	èèmbs-bäts
	èèmbs-bäärend
èèntiis	èèntiis-gerriit
eipsbûû:r	
eppe	
essen, de	essen-gerrād
ester	esters-ziine
ælenbûû:r	
æpen, de	æpen-bäts
	æpen-jan herink
fäijers, de	
fäijerbûû:r	
fii:neman, de	fii:nemans-kneelis
fiintiis, de	
fläûters, de	fläûters-freek
flogters, de	
fuut, n	fuut-jans
	fuut-freek
fikker(s)	
fik	
giismans	
gjäärs, de	gjäärs-gaaitiin

gjättiis, de
gjötten, de
grooten, de

groms
giit, de
gummii

haar-hanne
häässiin, t
ha(a)ifst, t
hajuut
halfiis, de
hallekäi

höösmääns
hinööme
hinnen, de
hitten, de
hääins, de
hääkakken, de
højääns, de
hölländer, n
hooi

hoppii
hös, n
hulle, de

harms, de
iipiis
jäägers
janbuutens
janbrää:rs
jan èempt
jan fik
jan grobbens
jan hooi

gjötten-willem
grooten-jans
grooten-hanna

haa-jans

(t) ha(a)ifst zien bāts

halfiis-freek
hallekäis-freek
haanen-jans

hääkakken-bātte

jan hooi
hoorn-jaap

hul-bāts
t hullechiin
harms-bā(r)ntiin
iipiis-nads
jäägers-jans

jan èempts-jan

jan klääsen	
jan klups	jan klups-bäkker
janman	
jäänsenbûû:r	jäänsenbûû:rs-diikiin
jan ottens	jan ottens-liinte
	jan pezii
jaspers, de	jaspers-baarend
jeeniis	
jitsum	
jääpiks, de	jääpiks-herink
jäälink	
joonkbaarnds	
joonks	joonks-wicher
	jörren-bram
jossiin	
käibeernds, de	käibeernds-diiks
käizer, de	
kaamerjan	
kappen, de	kappen-äüpt
kaarels, de	
katten, de	
kaatûû	zii:nte kaatûû
käis, de	käis-wicher
kee	
kees, de	keet-diiks
keezebûû:r, de	
kelders-jan	
kek	
kiiften, de	kiiften-kneelis
kii:re, de	
kippe, de	
kipse, de	
kistiis, de	
kirre, de	
kjunnen	kjunnen-gerriit
	klaasiis-wicher

kläintiin	
kläisen	
kläins, de	kläins-herink
klæsiin	
klääjs, de	
	klokke, de
kloot, n	kloot-gaait
knii:nengraads	
kniipe, de	
knievels, de	knievels-jan
knölle, de	
käämpbeer(e)nds	käämpbeer(e)nds - gaaitiin
kääte, de	kääten-juu
kääkääk, n	kääkääk-zweers
kääks	
	kää: len-freekiin
	käämelk
kää: rääts, de	kää: rääts-miinaa
	kääsiis-djark
kää: rsen	käärsen ziinen freek
kääspers	kääsper-jans
köffiibäkker	köffiibättaa
kooning, de	koonings-jans
koors, de	koors-gerräd
köppel	
köster, de	kösters-freek
kroozebäkker	
krim, de	
krää: js, de	
krää: zen, de	krääzen- willem
kroos	
kuks, de	kuks-mansiin
kunnen, de	kunnen-diiks
kuunenbuu: f	
kuupers,	kuupers-ziinte
kuupertiin	
kwapperslääger	

kwattiin

lääms

lip

loor, t

lääken, de

loobää:r

loofennen

looi

lookuuper, de

lorre

luuksiis, de

määster, de

maajää:rs, de

maanzes, de

marri:en, de

matroosiin

matrooze, de

melkdiiks

miite

miiten, de

moossiin

mòs

mòtten, de

mulders, de

nelliis

nols

ooliikääk

onwjää:r, t

oopaa

paapen, de

paapen-prikse

parke, de

lange fòkke

laporte

lääms-jans

lip-baarend

loor-jans

lääken-zii:ne

loo-herman

loofennen-räälf

looi-jan-bäts

lorre-miite

luuksiis-jans

malle, t

marri:en-gerräd

matroos(iis)-baarend

miiten-jan

miiten-zii:ne

mòs-djärk

mòtten-joozef

mulders-hink

mulder-jans

nääkkiin

nelliis-graads

nelle, de

oopaa(n) jan

paapen-bearend

paðwel
paðwels, de
petiit
petrooliibäts

piipen
pii:r, n
piit, n
piitiin
piitgaaits, de
piitse, de
pjekkel, n
plääse, de
pläkkiin
plûû:men, de
päätermääns
pûûten, de
pûûtan
pøl
pøl-jans
pääjs, de
pökkes
pöllen-
poomp-

pöstiis, de
pork, n
porks, de

põt-
põtbaas, de
põtlood
põtts, de
potse, de
prääkebätsiin
preensen, de
preensenbûû:r

paðwels-graads

pöönderzii:ne
piipen-tröi

piit-bäts

piitsen-wølter
pjekkel-jan
sul-plääse

plûû:men-hanna

pûûten-mans

pøl-freek

pääjs-gerriit

pöllen-diiks
poomp-jääns
poond-tebak
poort-fiinaa
pöstiis-gerräd

porke-bäts
põt-djärk

jans van t põtlood

preensen-herman
preensenbûû:rsjan

preensjääns, de	
prettii	
priister, de	
pröppen, n	pröp-hink
prutjan	
	pukkii
purkiis, de	purkiis-häin
rûûlfiin	
rotse, de	
ròûlfs, de	ròûls-lee
rugge, de	
saaje	bäts van saaje
schjäär	
schjäärjääns	
scheertiin	
schippertiin	schippertiis-rûûlf
schips, de	
schips-mans	
schips-herm	
schöppen, de	schöppen-frans
	schòt-bäts
schòûmaakers	schòûmaakers-toone
schraagen, de	schraagen-freek
	schrit
schuutjääns, de	schuutjääns-rûûlf
	schuut-tröi
seelat	
siimtiis	
siimoons	siimoons-bätsiin
sjank	
släägsten-jans	
slii:chiin	
slödder(gaait)	
slòt-jäänsink	
sluuswächter	
smid, de	
smidsläämt	
smidjan	

smidjääntiin
smokkel

snappûtt

snuffel

sûûdel

sûû:rs, de

söppert, n

spalte

steeke-freek

steil

stiiegebûû:r

stiinen

striiks, de

stik

strööl, n

sul, n

sulplääse

stiig-rûûlf

stams, de

stökkoo

tööt, n

tiis

tûûtt-

tonnebûû:r

toonen, de

toonen-dekker

treesen, de

tromps, de

truû:ren, de

tuutertiis, de

tuu:r-jan

twist, n

smokse, de

snippe, de

sûû:rs-jans

spalte-jan

stiinen-nads

stroop-æle

sul-bätte

stûûten-gaait

stams-jans

staaikers-hendrik

snötter-diiks

tûûtt-lei

toonen-toone

tromps-jaantiin

truû:ren-gaait

tuutertiis-djærk

ulk, n	
vet	vet-bätsiin
vinken, de	vinken-jan
vis, de	
	vläggen-jans
vũũ:zel-aale	
vössebein	
wäiten	wäiten-djärk
wäije-diike	
weenters	
wichers-jääntiin	
wittebrood, t	
wòlters, de	
woonde	woonde-hink
woondebäkker	
woondeklappe	
woondemäister	
wòrm, t	wòrms-daa
zäägers, de	
zwakken, de	zwakken-gerrit
zwatte pöttiin	
	zwatten pòrk
zwil, t	

WOORDREGISTER

- 88, 55.
 88888:r, 55.
 88dam, 92.
 88diik, 55.
 aadòrp, 65.
 -, in t -, 65.
 aaf, bii oonze vòlk
 op t -, 93.
 aafenisse, 99.
 aaim, aintiin, 23.
 aapt, 88.
 aaiven, 99.
 aale, 88.
 aaltiin, 88.
 88andermaans, 30.
 -, ziine katte is
 bjatter as - kòù, 30.
 aareg, hei hef a(1)
 -, 75.
 achte, 42.
 ach(t)entwinteg, 42.
 achtermaat (-mœ), 61.
 88chternichte, 95.
 88chternj88ve, 95.
 ach(t)ste, 43.
 achtteinde, 43.
 achtteine, 42.
 88i, mi d88nkt, ii
 kjunt der wal n -
 in kwakken, 76.
 -, t - in de nj88telen
 l88ggen, 78.
 alber(t)diinaa, 89.
 albt, 88.
 alle, 30.
 allee, 68.
 allemaal(e), 30.
 alleman, 29
 allooslaand, 69.
 almelloo, 70.
 almeloose, de -
 kaaimse, 70.
 als, 30.
 an, t is dikke an, 76.
 anenj88mmen, hei hef
 de buu:rte -, 82.
 aneplakt, zei bint -,
 77.
 anh88tken, de weige
 -, 86.
 anh88tten, de weige
 -, 86.
 anhutken, de weige
 -, 86.
 anleift, as t -, 76.
 anne, 88.
 annechiin, 88.
 ante, 88.
 antiin, 88.
 antrekkers, 82.
 antwaaipen, 74.
 anz88ggen, 96.
 anz88ggers, 96.
 appe, 88.
 appiin, 88.
 aps, 88.
 baaigen, 32, 38.
 b88akeren, 84.
 b88akster, 84.
 b8888ne, b8888ntiin, 23.
 b8888ne, 49.
 baarend, 88.
 baas, b8888iin, 24.
 baas, 49.
 bagii:nenlaand, 68.
 b888ie, b8888chiin, 24.
 b888itel, 49.
 b88kker, 25.
 balmo(o)nden, 88.
 b888nd, 88.
 b888n8888d, 88.
 b888t, 88.
 b888tta, 88.
 b888tte, 88.
 bats, 89.
 b888ts, 88.
 ba88wg8888r(e)ntiin, 64.
 ba88wh8888kiin, 64.
 ba88wlaand88, 58.
 bedaaiven, 38.
 bedde, beddechiin, 24.
 bedreigen, 35.
 beenen, 37.
 b8888ntem, 72.
 beer(e)nd, 88.
 b8888t, 89.
 b8888ts, 89.
 beginnen, 36.
 bein, beintiin, 23.
 bein, 35, 49.

- benads, 88.
 benne, 22.
 benöumd, 85.
 berre, 49.
 -, hei hef de vradwe
 in -, 84.
 beschuute(n)melk, 87.
 bessiin, 94.
 bestemoor, 84.
 betje, 89.
 bette, 89.
 bettiin, 89.
 bewjäägen, 38.
 bii, der is wat -, 83.
 -, hei hef der wat -,
 83.
 biiten, 34.
 binnen, 63.
 -, wiider nåå -, 63.
 binnendiiks, 54.
 binnengoor(e)n, 64.
 binnerläänd, 63.
 binner(t), - in, 63.
 -, - op, 63.
 bitter, 49.
 bjettiin, n -, 30.
 björgemäister, 25.
 -, hei hef nåå de -
 hen ewjään(e), 77.
 bjöste, n wicht de -
 giieven, 85.
 blääze, 49.
 blääzen, 40.
 blad, bläächiin, 24.
 bleenken, 37.
 bliiken, 34.
 blii:ven, 34, 49.
 bloonden, hei hef nen
 - elopen, 76.
 blödd, 49.
 blöme, blöumtiin,
 23.
 bloesiin, hei (zei)
 hef nõg wal schik
 in t -, 75.
 bok, bukkiin, 24.
 -, 49.
 boksenbuu:l, hei is
 al nen heelen -, 88.
 boode, 25.
 boom, 42, 49.
 bos, 63.
 -, in de -, 63.
 -, uut de -, 63.
 bosgoor(e)n, 64.
 bosgöör(e)ntiin, 64.
 bossen, 86.
 bossewaage, 87.
 brään, 40.
 bräänd, n grooten
 -, 70.
 bräänderiije, 70.
 bräändjoor, 70.
 bräändkiikers, 70.
 brækken, 38.
 bram, 89.
 breed, 49.
 breenk, 64.
 bremmechiin, 89.
 brengen, 41.
 bröör, 28, 95.
 brood, brööchiin, 24.
 bröök, 61.
 bröuke, 61.
 bruggenstjää, 56.
 brulfte, 79.
 brulftenööggers, 79.
 brulftenöögsters,
 80.
 brüdd, 78.
 brüddlachte, 79.
 brüddsbakkiin, 82.
 brüddsköök, 80.
 brüddwaage, 81.
 -, - jaagen, 81.
 brueman, 78.
 buuegel, 49.
 buu:gen, 36.
 büü:gen, 36.
 büük, 49.
 -, dei löp nõg altiid
 met nen schöllen
 -, 83
 büü:rschop, t is
 zunne -, 71.
 buuten, 49, 60.
 -, - duu:r, 60.
 -, hen -, 60.
 buutenbeintiin, 85.
 buutendiiks, 54.
 büütergöör(e)ntiin, 64.
 buuterläände, 60.
 buutert, - in, 60.
 buuterweg, 62.
 -, in n -, 62.
 bwaaven, 58.
 -, hen -, 58.
 -, de läände - n weg,
 63.
 bwaavenweg, 63.
 bwääver, - in,
 - duur, 58.
 bwäävergöör(e)ntiin,
 64.
 bwääverläände, 58.
 bwarne, 73.
 bwatterfebriik, 70.
 daa, 91.

- daaim, dāimptiin, 23.
 daaip, 71.
 daa(r)de, 43.
 daa(r)dehalf, 42.
 daardehalf, 43.
 daateg, 42.
 daategste, 43.
 daatiin, 89, 91.
 dāt, 23, 28, 29.
 datteinde, 43.
 datteine, 42.
 de, 25,
 dèèlen, 73.
 deenk, dingchiin, 24.
 dèènken, 41, 49.
 dei, 22, 28, 29.
 deipe, deiper,
 deipste, 43.
 den, 22, 28, 29.
 derk, 89.
 dii, 26, 27, 32, 89.
 diik, 55.
 -, n eersten, n
 tweiden, n daarden
 nijen -, 60.
 -, oonder n -, 61.
 diikaa, 89.
 diike, 89.
 diikiin, 89.
 diiks, 90.
 diiksiin, - geit nāā
 Zwolle enz. 86-87.
 diiksöömē, 95.
 diin, 27.
 diinaa, 89.
 dii:ne, 89.
 diinen, n -, 28.
 diintiin, 89.
 dikke, dikker,
 dikste, 43.
 dikke, dikkerder, 44.
 -, n dikken boom, nen
 dikken boom, 44.
 dingen, 36.
 disse, 28.
 dissēn, 28.
 dit, 28.
 djemter, 74.
 djerk, 89.
 dôchter, 95.
 dôddenlāānd, 69.
 dommelveereljoor,
 87.
 dood, - gāān, 96.
 doomniislāānd, 67.
 door, 49.
 dôör, dôörder, 44.
 door(e)lseveld, 71.
 doorle, 71.
 dôöze, 49.
 dôōk, (pis)dôōk, 87.
 dôōn, 41.
 -, door is wat te -,
 83.
 dôōn met, hei dout met
 hannechiin, 76.
 dôupbekken, 85.
 dôupe, 85.
 dôupen, 85.
 dôupkleed, 85.
 dôup(s)dag, 85.
 dôupwaater, 85.
 drāāgen, 39.
 drāāgers, 98.
 dreenken, 37.
 drei, t is - uu:r, 42.
 dreie, 42.
 dreientwinteg, 42.
 driiten, 34.
 drii:ven, 34.
 drūūpen, 36.
 dunne, 49.
 -, dunner, dunste,
 43.
 -, dunder, 44.
 dūū, 26, 27, 32, 33.
 duuegen, 40.
 duu:rgāānk, dāt t
 (vuu:rnjemmen)
 - hebben mag, 77.
 dūū:ve, 49.
 duuster, duusterder,
 44.
 duu(:)zend, 42.
 dūū:zend, 42.
 e, 26.
 -(t)e, 26.
 ebrāān, t vlāis is
 -, 45.
 èèmt, 88.
 èènkelen, nen -, 30.
 èènters(ch), 73.
 -, door zò-j - van
 wôdden, 73.
 èènters(ch)en, 73.
 èèntert, 73.
 eer, 26, 27.
 eerlôie, 26.
 eerste, 43.
 eimāānd, 29.
 eine, 42.
 einen, 29.
 -, hiir is - jansen,
 30.
 -, door was ter -,
 30.
 einentwinteg, 42.
 eits, 30.

eitwat, 30.
-, - krap, 30.
elbwaam, n krommen
-, 56.
eliien, hei hef lange
-, 96.
elkenein(en), 30.
elm(n)de, 43.
elm(n)e, 42.
elvende, 43.
elvene, 42.
(e)m, 26.
engelând, 67.
engeland, 67.
engelsstein, 69.
enneg, nen -sten
zjonne, 95.
(h)et, 26, 27.

faalii:ne, 89.
fâil, 75.
febriik, 70.
-, 't zwatte -, 70.
feeme, 89.
feerteg, 42.
femmechiin, 89.
fenne, 89.
fennechiin, 89.
fii:, 89-.
fii:chiin, 89.
fiiifteg, 42.
fiije, 89.
fii:ne, 89.
fiinte, 89.
fjet(te), 68.
flâsche, an de
-, 86.
flâdte, 49.
flâdten, 36.

freek, 89.
freekiin, 89.
frits, 89.
fritsiin, 90.
fr(j)âârek, 89.

gaaidii:ne, 89.
gaait, 90.
gåân, 41.
gastmââl, 77.
-, zei hebt -, 77.
geboont, de vrauwe
en n hoond höört
oonder t eerste
-, 79.
gebrâân, - vlâis, 45.
gebuu:ld, - mjâl(le),
45.
geiske, in t -, 73.
-, t - veld, 73.
geisteren, 73.
gèèlen, 37.
geerte, 90.
geesiin, 90.
geeze, 90.
gein, 30.
geineinen, 29.
-, door was ter -, 30.
geiten, 35.
geldhögte, 61.
geneinen, 29.
geneiten, 35.
gerrât, 90.
gerriit, 90.
getuu:gen, 77.
gevaaiid, nen
gevaaiiden stòd, 45.
gievebrulfte, 81.

gieeven, 39, 49.
gin(ne), 28.
ginne, 28.
ginnen, 28.
gjââr, 67.
-, de oostere
-, 67.
-, de westere
-, 67.
gjâârte, 90.
gjâârtiin, 90.
gjâl, gjâlder, 44.
gjen(ne), 28.
gjenne, 28.
gjennen, 28.
glâazebeerentiis-
lâand, 69.
glii:(d)en, 35.
glâupe, 69.
goor(e)n, 64.
göör(e)ntiin, 64.
göörne, 64.
gòdd, wii krii:gt
temet nõg nen
gòden dag, 77.
graads, 90.
graadsiin, 90.
grââfschop, 72.
graaven, n hollander
-, 56.
gradda, 90.
gradde, 90.
greften, 66.
greite, 90.
griipen, 34.
griit, 90.
groffaare, 94.
grönnegen, 74.
grönnegerlâand, 74.
grootmûre, 94.

gropmûdre, 94.
gröun, 49.
gröunlâand, 69.
gröûve, 97.
gröûvenbidder, 97.
gröûvenmââl, 97.
gröûvennööger, 97.

haaim, 90.
haaksbaaigen, 74.
haalt, t - an, 84.
häänen, nen driesten
-, 75.
haar, 71.
-, de brâdne -, 72.
haarbûd:r, 71.
haddenbaaig, 72.
hâggelse, in t -, 71.
hâin, 90.
hâksel, 71.
half, 43.
halfbröör, 95.
halfschâid, 43.
halfzuster, 95.
ham, n -, 71.
hangen, 40.
hannaa, 91.
hadwen, 40.
hebben, 41.
heerd, 49.
-, hei steit dood
bwaven n -, 96.
hei, 26, 27.
heiten, 41.
helft(e), 43.
helm, helmtiin, 23.
helpen, 37.
henbrenge, 98.
hendriike, 90.

hendriiks, 90.
hengele, 73.
heri(n)k, 90.
herm, 90.
herre, 90.
(h)et, 26, 27.
hetseg, 75.
-, nen -en oord, 75.
hindrik, 90.
hink, 90.
hinc(i)k, 90.
höf, 49.
höien, 41.
hölten, nen höltenen
ljâppel, 44.
hooge, 61.
-, hööger, höögste,
43.
-, höögerder, 44.
hoolen, 40.
hoond, 28, 29.
hoonderd, 42.
hoop, hööpiin, 24.
hoor, höörtiin, 23.
höören, 49.
hörre, hörrechiin, 24.
höüd, dät is miin(e)n
-, 27.
höünderfrâans, 87.
hutte, huttin, 24.
huttentutbessem,
waaver n - etradwd,
79.
huus, 23, 42.
-, dät is üdn -, 27.
-, hei hef (is) der
in - ewjâan(e), 76.
ii, 26, 27, 31.

iilöie, 26.
(i)k, 26.
ikke, 26.
ineschriieven, zei
bint -, 77.
inhuu:zen, 80.
inschrii:ven, hen
-, 77.
intraûwen, 79.
-j, 26
jaagen, 41.
jâantiin, 90.
jâapek, 90.
jacht, dan was t
- vuu:r de
vèente, 78.
jâldern, 71.
jan, 90.
jan buutersglâûpe,
69.
jans, 90.
jansiin, 90.
jasperdiinaa, 89.
jâpse, 75.
jâttin, 39.
jehans, 90.
jenne, 90.
jennechiin, 90.
jezii:ne, 90.
jonge, 75.
-, jöngchiin, 24.
jongelöisbrulfte, 81.
joo, 91.
joochiin, 91.
jooanna, 91.
jookersglâûpe, 69.
joozep, 91.
jöst, 61.

- juu: , 91.
 jûûsge, 75.

 (:)k, 26.
 kaa, 91.
 kââdiik, 55.
 kaaike, 49.
 -, de (grootte) -, 53.
 -, dät is ziine -, 27.
 kaaikenhöfd, 98.
 kaaikenröt, 67.
 kaaikenspil, 67.
 kaaikhöf, n oolen -,
 62.
 kaai(k)stiiëge, 53.
 kaaimse, de almeloose
 -, 70.
 kaamer, 29.
 kâânte, 52.
 kaatiin, 91.
 kââwal, 55.
 kakstòûl, 87.
 kastetting, 68.
 kazerne, 70.
 keend, keender, 84.
 keenderdöupe, 85.
 keizen, 35.
 kenaal, 57, 71.
 -, hei wâânt an t -, 71.
 kenaalsen, 71.
 ke(r)däits, 75.
 kestettege, 68.
 kiiken, 34.
 kii:ven, 34.
 kjönnen, 40.
 klââs, 91.
 klââzii:ne, 91.
 kläin, kländer, 44.
 kleenken, 37.

 klimmen, 37.
 kloomp, hei löp met
 nen rappen -, 83.
 -, nen ebjöstenen
 - rapt, 84.
 kloompe, dät zeent
 nög - uut n zöl(f)-
 den boom, 93.
 klooster, 72.
 kloostersen, 72.
 klæsiin, 91.
 klungelcele, 82.
 kluu:nbalg, 54.
 klûûten, 69.
 kneeliiaa, 91.
 kneelis, 91.
 knei, kneichiin, 24.
 knel, 91.
 kniipen, 34.
 knippert, 69.
 knölle, knöllechiin,
 24.
 komme, kumme-
 chiin, 24.
 kooiplas, 57.
 kool, kööltiin, 23.
 köönst, köönstiin,
 25.
 koopen, 41.
 koore, köörtiin, 23.
 kòû, 28, 29, 42.
 kòûkâânte, 53.
 kòûverde, 74.
 kozakkenbrugge, 66.
 krââmeriije, 84.
 krââmschudden, hen
 - gâân, 84.
 kreempen, 37.
 kreentenwäggen, 84.
 krii:gen, 34.

 krii:gen, hei kan der
 op t vjenne neit eine
 -, 81.
 kriiten, 34.
 kris, 91.
 krissiin, 91.
 krûûpen, 36.
 kunne, 91.
 kunnechiin, 91.
 kunneg, wii waaren
 door -, 93.
 kunneghâid, 93.
 kuuken, kuukentiin,
 23.
 kûû:len, 58.
 kûûdraad, 91.
 kûû:rd, 91.
 kûûse, 87.
 kwäkker, kwäkker-
 tiin, 23.
 kwapper, kwapper(e)n
 kjättel, 44.
 -, ne kwapperne
 panne, 45.
 kwatgaaitslâând, 69.
 kwennik, 25.
 kwiiten, 34.
 kwommen, 38.
 kwòt, zichzölf te -
 dòûn, 96.

 låâten, 40.
 låggen, 41, 49.
 låidi(i)k, n eersten,
 n tweiden, n daar-
 den -, 59.
 låidi(i)kspad, 59.
 leene, 91.
 leente, 91.

leentiin, 91.
 leeuwchiin, 91.
 leeuwnad, 91.
 lei, 91.
 leida, 91.
 leide, 91.
 leidus, 91.
 leigen, 39.
 liggen, 39.
 -, hei lig bii n wiif
 (ne vradwe), 79.
 lii:(d)en, 35.
 lii:den, hei is uut
 ziin -, 96.
 liik, 96.
 liiken, 34.
 liinte, 91.
 liipen, 34.
 liiste, liistiin, 25.
 lippe, lippiin, 24.
 ljääzen, 39.
 ljäppel, ljäppel-
 tiin, 23.
 loompenhaaimspad, 59.
 loopen, 40.
 lös, 49.
 lusten, met - wjään, 83.
 luuks, 91.
 lüf:re, 87.

m(e), 26.
 (e)m, 26.
 mäachiin, 75.
 maaik, t - in de stad, 70.
 maaikele, 73.
 määät, in de -, 61.
 malken, 37.
 man, mennechiin, 24.
 mannes, 90.

mans, 90.
 marrii, 91.
 marrije, 91.
 mastfebriik, 70.
 matten, 92.
 mattiins, 92.
 meid, hei hef ne
 -, 76.
 mekaa(n), 27.
 melken, 37.
 melkfebriik, 70.
 menneg, vuu:r
 gedää en nää
 bedacht hef - in
 t verdreit
 ebracht, 30.
 menneg(eine), 30.
 menneweg, 65.
 mesbjää, 83.
 middel, - in t
 läänd, 59.
 midden, 53.
 -, op t -, 53.
 middenschöüle, 54.
 mii:gen, 34.
 mii(j), 26.
 miije, 91.
 miin, 27.
 miinaa, 92.
 miine, de, t -, 28.
 miinen, n -, 28.
 mii:ne, 92.
 miinte, 92.
 miintiin, 92.
 miite, 91.
 miitiin, 91.
 miitje, 92.
 mjäär, de blanke
 -, 57.
 mjätten, 39.

mjöllengoor(e)n, 64.
 möie, hannemöie, 96.
 mönnen, 40.
 mooi, mööier,
 mööiste, 43.
 mööndeg, 88.
 möönster, 72.
 -, zoo vaste as -, 72.
 möuten, 41.
 -, zei möut de
 inhuu:zers op, 81.
 -, zei möut eer op, 81.
 möe, in de -, 61.
 mussiin, 29.
 muuegen, 40.
 müdre, 94.

n, 23, 25.
 nääberwii:ve, aj
 inhuu:sd zeent,
 möj de - te gaste
 hebben, 82.
 -, door hebt ze -, 82.
 nääberwii:venbrulfte,
 82.
 nääbüf:r, 55.
 näälääten, - bii
 ve(r)staaif, 99.
 nääläätenshop, 99.
 nääle, noeltiin, 23.
 naate, 92.
 naatiin, 92.
 nads, 88.
 nat, 49.
 -, wii krii:gt temet
 nõg nen -ten dag, 77.
 ne, 22, 25.
 neegste, 93.
 -, wei is door t -, 93.

nen, 22, 25.
nichte, 28, 95.
nichtenjäävenkeender,
95.
niegende, 43.
niegene, 42.
niegenteinde, 43.
niegenteine, 42.
niegentwinteg, 42.
niengne, 42.
niengteg, 42.
niengteine, 42.
niks, 30.
nimwjäägen, 74.
njääve, 28.
njemmen, 38.
njöttel, t ai in de
-en läggen, 78.
nòls, 92.
nummedalle, 30.
nums, 29.

oatmuschen, 73.
òfekunnegd, 78.
òfeljääzen, 78.
òfezegd, n doomneer
hef t in de kaaike -, 78.
òflää(de)n, kast -, 80.
òfläggen, 97.
òftradwten, 79.
òfwjääven, hei is an
t -, 96.
òlders, 94.
òllenzel, 73.
ommen, 73.
ommer, de -
schääanse, 73.
öögijn, n - op eimäänd
hebben, 76.

oold, oelder,
oeldste, 43.
oole, t oole -, 25.
oolelöisbrulfte, 81.
ööme, 95.
oomzegger, 95.
oons, 26.
oonze, 27.
oord, uut n -
slään, 94.
oorend, 92.
oostèende, 54.
-, in t -, 54.
-, van t -, 54.
oostèendschen, 54.
ooster, 54.
-, de -e schóöle, 54.
oosterhòdve, 66.
oostersen, 54.
oostert, 54.
-, - in, hen -, 54.
oote, 94.
ootiin, 94.
oozenbrugge, 73.
opgåånd(opgååns), -
läänd, 58.
opgegädderden, dät
is nen -, 85.
oplää(de)n, kast -, 80.
otte, 92.
oöle, 88.
oeltiin, 88.

päächiin, 53.
päääl, 22.
paapenvoonder, 66.
paar, n -, 30.
päärtiin, 85.
pääteriije, 55, 67.

pääterswal, 55.
pak, 87.
-, lååt ññ neit
in t - dòån, 87.
pannekòöken, 69.
pattii(n), 30.
pattii, - löie, 30.
pañwel, 92.
peerd, 29.
piipen, 34.
piit, 92.
piitiin, 92.
-, in t -, 87.
plääi, 66.
plääanke, 66.
-, bii jamman
waaver de -, 66.
plas, n zwatten -, 57.
plää:men, riis met
-, 84.
pölle, 65.
-, in de -, 65.
pöllegast, 65.
pöele, 49.
-, achter de -, 60.
prij:zen, 34.
pruus, in de -, 72.
pruus(ch)e, in t -, 72.
pruuse, 72.
pruusen, in -, 72.
pruusen, 36.
püusen, 36.
puut, 72.
pwattenhòf, 68.

rääñ, 40.
rapkloomp, hei lòp
met nen -, 83.
rappen, nen ebjòstenen
kloomp rapt, 84.

raðw, dichten -, 98.
-, kaamerdðk(s)en
-, 98.
-, hei hef de -weer
 - uut, 99.
raðwen, 98.
raðwröösiiin, 98.
reien, 41.
reim, reimtiin, 23.
ribbe, ribbechiin, 24.
richterijje, 68.
rii:(d)en, 35.
rii:gen, 35.
riik, 92.
riikaa, 92.
riike, 92.
riikiin, 92.
riipe, riiperder, 44.
riis, - met plåð:men,
 84.
riisen, 73.
rii:ven, 35.
roos, t - maaken, 78.
röösiiis, 78.
roozen, 78.
-, - maaken, 78.
ròðlf, 92.
ròðpen, 40.
rus!åånd, 67.
rúðken, 36.
rúðlf, 92.
rúðlfiin, 92.

sanne, 92.
schäid, 59.
schäiden, 79.
schèènden, 37.
schèènken, 37.
schèèlen, 37.

scheempen, 37.
scheiten, 35.
schellen, 37.
schii(:)nen, 34.
schiiten, 34.
schik, hei (zei) hef
 nòg wal - in t
 bløesiin, 75.
schipsloot, 55.
schötte, 59.
schöðle, 54.
schuthöögte, 61.
sipkeloo, 72.
schjäären, 38.
schoondòchter, 95.
schoonmåðre, 95.
schoonvaare, 94.
schoonzjønne, 95.
schoonzuster, 95.
schrii:(d)en, 35.
schrii:ven, 35.
schrikken, 37.
schråð:ven, 36.
schråð:ven, 36.
seere, 92.
seertiin, 92.
sefii, 92.
sesteg, 42.
siit, 90.
sjååns, hei hef - ,
 76.
slåån, 39.
slååpen, 39.
slabbe, 86.
slåbbechiin, 86.
slee, sleeder, 44.
sliipen, 34.
sliiten, 34.
slingerbos, 68.
slingerboschiin, 68.

slòt, t -, 65.
slåðken, 36.
sluuten, 36.
slåðten, 36.
smelten, 37.
smokkelpad, 59.
snii:(d)en, 35.
smiiten, 34.
snoorse, 95.
snåð:ven, 36.
sokkerpoppe, 86.
spiiten, 34.
spinnen, 37.
spliiten, 34.
språkken, 38.
spreien, 41.
springen, 37.
staaik, t staaike
 peerd, n staaik
 peerd, 44.
staaiven, 38, 96.
ståån, 39.
stad, 70.
-, ik gåå nåå de - ,
 70.
-, t maaik in de - ,
 70.
stattiisååvend, 82.
stååwe, 57.
steenken, 37.
stiiege, 64.
stii:ge, ne - åier,
 42.
stii:gen, 35.
stii:ven, 35.
stinken, 37.
stjåkken, 38.
stjållen, 38.
stobbenplas, 57.
stooten, 41.

- stooten, 41.
 stòfl, 29.
 strääte, 52.
 strii:(d)en, 35.
 striiken, 34.
 striipe, 72.
 stûûven, 36.
 stuu:ver, 49.
 suuemteg, 42.
 suueventeg, 42.
 suupelplus, n
 grooten - , n
 kläinen - , 66.
- t, 25,26,27,28.
 tää, toeder, 44.
 täänte, 96.
 tachenteg, 42.
 tante, 96.
 (t)e, 26.
 teinde, 43.
 tiid, 49.
 tiiegen, - de kaaike,
 68.
 tii:gen, 35.
 tiinde, 43.
 tiine, 42.
 titte, 85.
 -, hei geit de -
 haalen, 86.
 tjönniis, 92.
 (t)niienteg, 42.
 tòchtsloot, 58.
 toone, 92.
 tööne, 92.
 tööntiin, 92.
 tooren, 68.
 -, in n - zitten, 68.
 -, ii gää in n - ,68.
- träân, 41.
 träffen, 38.
 traûwen, 78.
 -, in de fråânse
 wet - , 78.
 -, dei traûwt koomp
 op n sliipstein,
 79.
 traûwreenk, 78.
 trein, 92.
 treintiin, 92.
 trekken, 38.
 tröi, 92.
 tröichiin, 92.
 tröulen, 56.
 tröulpad, 56.
 truude, 92.
 tubbege, 73.
 twälf, 42.
 twälm(n)e, 42.
 twälm(n)de, 43.
 twälvende, 43.
 twälvene, 42.
 tweede, 43.
 tweideräänder, 85.
 twee, 42.
 tweientwinteg, 42.
 tweiling, 85.
 twinteg, 42.
 twintegste, 43.
- um, 26.
 ûû, 26,27,32.
 ûlloie, 26.
 ûûn, 27.
 uutläänd, 54.
- vaaien, 28.
 vaare, 94.
 -, hei slat ziin - ,
 94.
 -, t kan wjään, dät
 miin - n stuutiin
 met brèenk, t kan
 wjään, dät e t geld
 ve(r)zop, 94.
 vaatiin, 94.
 vallen, 40.
 vangen, 40.
 vat, in t - lāggen, 97.
 97.
 vech(t)en, 38.
 veelen, n - , 43.
 -, n weg op viif -
 maaken, 43.
 veenden, veenen, 37.
 vèente, 78.
 veerde, 43.
 -, n - , 43.
 veerdehalf, 42,43.
 veere, 42.
 veerel, n - , 43.
 veerentwinteg, 42.
 veerteinde, 43.
 veerteine, 42.
 ve(r)gjätten, 39.
 verjem(d)kleeden, 97.
 verkunnegd, 77.
 -, seent ze a(l) - ,77.
 verleis, ik wappe,
 dās te (dāt ii) t -
 op de volmaak(t)ste
 plaest an magst
 (muuegt) träffen, 97.
 verleizen, 35.
 ve(r)luuen, 98.
 ve(r)maaken, 99.
 ve(r)schāiden, 30.

verstaaif, 99.
-, nããlããten bii - ,
99.
verwiiten, 34.
viifde, 43.
vii:m, nen - ragge,
42.
viifteinde, 43.
viifteine, 42.
vii:ve, 42.
vii:ventwinteg, 42.
vischen, 33.
vjèens(ch), 52.
vjenne, dät is -
gerechteghãid, 52.
-, nãã - maneer, 52.
-, dät höört onder
t - , 52.
-, op t - , 52.
-, t - , 51.
-, t lange - , 73.
vjen(ne)èènde, 59.
vjenne-es, 58.
vjennelããnd, 54.
vjennelöie, 52.
vjenneman, 52.
vjennesprããke, 11.
vjölle, 30.
-, hei is zoo - as
miin njããve, 95.
vlããge(n), 84.
vlech(t)en, 38.
vleigen, 35.
vloov, vlööchiiin, 24.
vlöuken, 33.
vol, vulder, 44.
völk, 93.
-, oonze - , 93.
-, hei is bii oonze
völk in etraãwd, 93.

vraãgen, 39.
vrãtten, 39.
vraãwe, 49.
-, de - en n hoond
höört onder t eerste
eerste geboont, 79.
-, ne göãwe vraãwe
is as smeer an
de waage, 79.
vrèènd, vrèènde, 93.
-, door zeen ik nõg
- tõã, 93.
vrèèndschop, 93.
-, dät is nõg in de
- , 93.
vreizen, 35.
vriijen, hei geit
hen - , 76.
-, hei vriijt met
hannechiin, 76.
vrii:ven, 35.
vroomshoop, 71.
vröãdvraãwe, 84.
vröãdwiif, 84.
vããegel, 49.
vuu:rmããt, (-mœ),
61.
vuu:rnããm, 88.
vuu:rnjemmen,
filseteerd met t
- van ããn(e)
döchter (ããnen)
zjönne) en dät t
duu:rgããnk
veenden mag, 77.
vuu:rwicht, 85.
waagenweg, 52.
waaiken, 31.

waaiven, 38.
waare, - dii, 33.
waart, - ãã, 33.
waaterlããdi(n)k, 62.
-, achter n - , 62.
waaterrötte, 53.
wãidegoor(e)n, 64.
wãitemanslããnde, 66.
wãitenpölle, 66.
wãineg, 30.
wakkesbaaigen, 74.
wal, 55.
waschen, 39.
wassen, 39.
wat, 29, 29, 30.
-, - oons jan was,
95.
-, vuu:r - is - , 30.
wat vuu:r, 29.
w(e), 26.
weddekeerl, 98.
weddeman, 98.
weddevröãwe, 98.
weenen, 37.
weersele, 73.
weeten, 40.
weg, n oolen - , 61.
-, an n oolen - , 61.
-, oonzen - , 65.
wei, 29.
-, is door - , 30.
weige, 86.
weige, weigiin, 25.
weigen, 86.
weige(n)bein, 86.
-, kloompe as - ,
86.
weigenkeend, 86.
weigenkleed, 86.
westèènde, 53.

- westèende, in t - , van
t - ,53.
- westèendschen, 53.
- wester, 53.
- , de -e schòdte, 53.
- westerhaar, 66.
- , op de - , 66.
- westerhòlve, 58.
- westersen, 53.
- westert, 53.
- , hen - , - in, 53.
- wicht, wichter, 28,84.
- wichter, door hebt ze n
schòt vol - ,84.
- wichterwaage, 87.
- wii, 26.
- wiif, wiifin, 25.
- wiike, 60,65.
- , an de - , van de - , 65.
- wiiken, 34.
- wiulòie, 26.
- wii:rden, 71.
- wii:rdense, in t - , 71.
- wii:rummebrulfte, 82.
- wii:zemoor, 84.
- wii:zen, 35.
- wiilen, 41.
- winnen, 37.
- wjäägen, 38.
- wjääme, 67.
- wjäämkers, 67.
- wjään, 41.
- wjätrege, 61.
- wjättringe, 61.
- wjelleveld, 73.
- wòlterdinaa, 89.
- won, 29.
- wöönschen, ik wöönsche
dò t beste in ddn
trauwen, 81.
- wòrm, wòrmtiin, 23.
- wöusten, 58.
- wöustenweg, 63.
- wuk, 29.
- wun, 29.
- zäändbjää, 83.
- zäänderiije, 67.
- zäggen, 42.
- ze, 26,31.
- zèènen, 37.
- zeenken, 37.
- zei, 26,27.
- zeilòie, 26.
- zein, 39.
- zes, 42.
- zesde, 43.
- zesse, 42.
- zessentwinteg, 42.
- zesteinde, 43.
- zesteine, 42.
- zich, 27.
- zii, 26.
- zii:l, 56.
- ziilòie, 26.
- ziin, 27.
- ziinaa, 92.
- zii:ne, 92.
- ziinte, 93.
- ziintin, 93.
- zingen, 37.
- zitten, 39.
- zjöllen, 40.
- zjönne, 95.
- zölf, 28.
- zöl(f)de(n), 28.
- zon, 28.
- zuk, 28.
- zuster, 28,95.
- zuumede, 43.
- zuumeme, 42.
- zuumemteine, 42.
- zuumevende, 43.
- zuumevene, 42.
- zuumeventeinde, 43.
- zuumeventwinteg, 42.
- zùù:gen, 36.
- zùùpen, 36.
- zwääger, 95.
- zwaaiven, 38.
- zwatte, 44.
- zweegster, 95.
- zweejgat, 56.
- zweers, 93.
- zwellen, 38.
- zwii:gen, 35.
- zwoor, zwöörder, 43.
- zwöeg(e)ske, 95.
- zwöegerse, 95.
- zwöegerste, 95.